

XXV./III

Jesen 2023

Šesti častni občan
Občine Šentrupert Jože
Brčar: "Že v mladosti
lahko pomagaš družbi!"
stran 9

Hruškov drevored ob
cesti na Dob v Slovenski
vasi
stran 23

ŠentRUPERT

Glasilo Občine Šentrupert

Glasilo izhaja štirikrat letno

Za občane Občine Šentrupert brezplačno

**Ob 530-letnici ustanovitve
Kolegiatnega kapitlja v
Novem mestu pogovor z
doc. dr. Julijano Visočnik
stran 20**

Beseda urednice

Dragi bralci in bralke,

poletje, ki je bilo ponekod letos res neprizanesljivo, se je poslovilo. Vreme nas je postavljalo pred različne izzive, ko sta v ospredje prišla pogum in solidarnost, hkrati pa poletje vedno prinese tudi nepozabne trenutke sprostitve in druženja, priložnosti za povezovanje in krepitev medsebojnih vezi, ustvarjanje spominov. Ti so v teh jesenskih dneh, ko nas boža jutranja meglica, naši zvesti spremljevalci.

Šolska vrata so odprta in radovedne glave se že učijo, a tudi starejši imamo številne možnosti za razvoj in pridobivanje novih znanj. Zakaj ne bi izkoristili katere od njih?

Kot narava te dni že kaže svojo raznolikost v barvah in vonjih in nas spominja, da je svet lahko lep, tako tudi v jesenski številki občinskega glasila prinašamo raznolike zgodbe in informacije, predstavljamo dogodke in ljudi ter napovedujemo, kaj prinašajo naslednji meseci. Ob tem pa vas seveda vabimo k sodelovanju in soustvarjanju decembrske številke.

Bodite lepo,

Petra Krnc Laznik, urednica
glasilo@sentrupert.si

Vabljeni, da soustvarjate vsebino glasila!

Vaš prispevek pričakujemo na e-naslov glasilo@sentrupert.si do vključno četrta, 30. novembra 2023.

Županov uvodnik

Spoštovane občanke, dragi občani!

Poletje se je prevesilo v jesen. Zelo visoke temperature so zamenjale nižje. Prišel je mesec september in z njim začetek novega šolskega leta. Letos je v naši občini v prvi razred vstopilo 33 prvošolcev. V novem šolskem letu so postali del velike skupine šolarjev in šolarj, ki bodo vsak dan pridobivali nova znanja in širili svoja obzorja. Igro, ki so je bili vajeni v vrtcih, bodo nadgradili z zanimivim svetom števil in črk, ki jim ga bodo predstavile učiteljice in učitelji. Želim jim, da bodo ustvarjalni, raziskovalni in da bodo vedno verjeli v svoje sposobnosti.

Medtem ko je bilo poletje vremensko pestro, naj bi po prvih napovedih sledila bolj umirjena jesen. Meteorologi ocenjujejo, da bi lahko bila bolj suha, saj je v letih, ko smo imeli precej mokro poletje, vedno sledila suha jesen. Čeprav smo vstopili v jesen, nam sicer misli vsakodnevno bežijo v julij in avgust, ki si ju bomo še dolgo zapomnili po vremenskih umjah.

Obilno deževje je v začetku avgusta v večjem delu Slovenije povzročilo katastrofalne razmere. Reševanju življenj so sledili intervencijski ukrepi, prebivalcem so pomagale vse razpoložljive sile. Z 31. avgustom je bila preklicana aktivacija Državnega načrta zaščite in reševanja ob poplavah. Med neurji je škodo utrpelo 186 občin, manjšo tudi Občina Šentrupert. Škoda, med katero bi poleg škode v kmetijstvu, vinogradih, cestnem omrežju, izpostavil še poškodovane šolske objekte, je popisana in vnesena v državno aplikacijo AJDA. Nekaj škode smo že uspeli odpraviti, ostalo nas še čaka. Najhuje so jo odnesli na Gorenjskem in Koroškem in takoj, ko je posijalo sonce, se je začela obnova, ki bo po prvih napovedih dolgotrajna. Tudi zato se je Vlada

Republike Slovenije 14. avgust razglasila za dan solidarnosti, za dan, ko je vsa Slovenija stopila skupaj v pomoč ljudem, prizadetim v poplavah. Pomagali smo na različne načine – s čiščenjem, zbiranjem pomoči, doniranjem ali kako drugače, da bi prizadetim ljudem pokazali, da v teh težkih trenutkih niso sami.

Skupaj s člani občinskega sveta in sodelavci občinske uprave se iskreno zahvaljujem našim gasilkam in gasilcem ter ostalim prostovoljcem za vse opravljeno delo. Gasilci PGD Šentrupert so v naši občini s peskom zavarovali vodotoke, da niso prestopili bregov, in pomagali občanom pri zaščiti hiš.

Iskrena hvala pa tudi prostovoljcem iz vseh treh gasilskih društev za zbiranje materialne pomoči za poplavljenе ter ravnatelju osnovne šole in šolskemu kolektivu za aktivno sodelovanje pri odpravi posledic škode na objektu vrtca in osnovne šole, da so lahko šolarji normalno začeli šolsko leto.

Pred nami so jesenski meseci, dnevi se bodo krajšali, noči bodo vse daljše. Misli nam bodo vse bolj bežale tudi k našim pokojnim, še posebej se bodo strnile okoli prvega novembra, dneva spomina na mrtve. Da bo obisk pokopališča lepši, bomo do takrat prepleskali fasado poslovalne vežice in postavili nekaj klopi.

Želim vam vse dobro!

Tomaž Ramovš, župan

Dosegljivost župana

telefon

07 34 34 605

GSM

041 772 538

e-pošta:

tomaz.ramovs@sentrupert.si

O delu občinskega sveta in občinske uprave

Občinski svet Občine Šentrupert se je pred poletnimi počitnicami nazadnje sestal na 7. redni seji v prostorih Barbove graščine na Veseli Gori.

Občinski svetniki so se takrat seznanili z idejno zasnovo prometne in komunalne infrastrukture na območju OPPN obvoznica Šentrupert - jugovzhodni odsek, idejno zasnovo kanalizacije in čistilne naprave v Slovenski vasi in idejno zasnovo južne obvoznice Šentrupert. Na seji so sprejeli tudi sklep o novih cenah programov za oddelke dnevnega varstva v vrtcu Šentrupert od 1. septembra ter se seznanili s Sporazumom o sofinanciranju ureditve krožnega križišča v Prelesju.

Seznanili so se tudi z letnim programom Nadzornega odbora Občine Šentrupert za leto 2023 ter sprejeli letna programa športa in kulture v občini Šentrupert za leto 2023 in letni program dela Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu za leto 2023. Sprejeli pa so tudi Odlok o dopolnitvi Odloka o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode na območju Občine Šentrupert, Odlok o spremembi in dopolnitvi Odloka o izvajanju javne gospodarske službe oskrbe s pitno vodo v Občini Šentrupert, Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o kategorizaciji občinskih javnih cest v Občini Šentrupert, ter dopolnitev letnega načrta z ravnanjem z nepremičnim premoženjem.

Poletni meseci pa so s seboj prinesli tudi veliko žalostnih dogodkov. Ujme so neizprosno posegle v življenja mnogih in jih spremenila za vedno. Naši občini je bilo v mnogočem prizaneseno, kljub temu pa so v hudih nalivih in toči občinska infrastruktura in objekti utrpeli kar nekaj škode.

Posebej skrb zbujajoče je bilo stanje vrtca, ki je bil po julijski nevihti s točo dobesedno poplavljen. Voda je našla pot skoraj v vse

prostore in skozi strop pronicala v igralnice do te mere, da je ni bilo mogoče obvladovati. Po vsakem dežju so bile igralnice poplavljene, stropi in ostalo pohištvo pa razmočeni. Zato se je varstvo otrok začasno preselilo v šolske prostore. Lastnik objekta, J-INVEST, pa je moral zaradi nastale situacije pristopiti k celoviti sanaciji strehe vrtca. Kljub pomanjkanju izvajalcev na trgu, je bil večji del sanacije opravljen pravočasno, da lahko vrtec z začetkom šolskega leta nemoteno izvaja svojo dejavnost. Nekaj škode je utrpela tudi šola. Za sanacijo teh poškodb pridobivamo ponudbe.

Z novim šolskim letom mora Občina poskrbeti tudi za izvajanje šolskih prevozov. Z javnim razpisom je bilo za eno leto, z možnostjo podaljšanja, izbrano podjetje Nomago d.o.o. V prihodnje bomo tudi natančno proučili obstoječi pravilnik, ki ureja šolske prevoze, in poskušali najti najbolj optimalne rešitve za čim več uporabnikov šolskih prevozov.

Občina Šentrupert želi poleg osnovne zdravstvene dejavnosti občanom zagotoviti tudi lekarno, zato je z Dolenjskimi lekarnami podpisala pismo o nameri ureditve podružnice Dolenjskih lekarn v Šentrupertu. Podpisniki pisma o nameri sta Občina Šentrupert in Dolenjske lekarnе Novo mesto, d.o.o., ki se strinjata, da se predvidoma v dveh letih izvedejo vse potrebne aktivnosti za ureditev podružnice Dolenjskih lekarn v Šentrupertu tako, kot je to urejeno v ostalih občinah ustanoviteljicah. Občina je pristopila tudi k aktivnostim, potrebnim za razpis koncesije za zobozdravstveno dejavnost v občini.

Kljub nekoliko neprijaznemu poletju z veliko upanja in delovnih načrtov stopamo v jesen. Otrokom in učiteljem želimo uspešno delo in veliko lepih doživetij v hramu učenosti, vam - spoštovane občanke in občani - pa naj jesen natrosi zvrhano mero darov.

Anne Marie Valentar,
direktorica občinske uprave

ZBOR OBČANOV Občine Šentrupert

**Spoštovane občanke
in občani!**

**V sredo, 11. oktobra 2023, ob 17. uri je v Deželi kozolcev
predviden zbor občanov občine Šentrupert.**

**Če bo vreme slabo, bomo o novem datumu obvestili vsa
gospodinjstva v občini.**

Tomaž Ramovš,
župan Občine Šentrupert

Zbor občanov sklicuje Župan Občine Šentrupert Tomaž Ramovš na podlagi 53. člena Statuta Občine Šentrupert (Uradni list RS, 12/18, in Uradno glasilo e-občina, 28/20).

Položnica za plačilo NUSZ

Finančna uprava Republike Slovenije je na domove poslala položnice za odmero nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča (NUSZ). V nadaljevanju ponovno natančneje pojasnujemo razloge in postopke ob sprejemu novega Odloka o podlagah za odmero NUSZ za območje občine Šentrupert.

V letu 2020 je Ministrstvo za okolje in prostor na občinah opravilo strokovni nadzor nad ustreznostjo odlokov o podlagah za odmero NUSZ.

Marca 2021 je Ministrstvo za finance občinam poslalo prenovljena sistemska priporočila za izboljšanje sistema NUSZ, s katerimi je občine opozorilo na pravilno pripravo podatkov za odmero NUSZ. Občina Šentrupert je zato z izbiro zunanega pripravljavca novega odloka o NUSZ v letu 2021 začela usklajevati odlok s področno zakonodajo.

Prva obravnava odloka je bila decembra 2021 na 21. redni seji občinskega sveta Občine Šentrupert (<https://www.sentrupert.si/objava/571600>), po njej pa

je Občina nadaljevala z aktivnostmi, ki so potrebne za sprejem odloka.

V sklopu priprav na novi odlok je Občina pričela tudi s posodobitvijo evidence za odmero NUSZ in o tem aprila 2022 obvestila tudi občane ter jim predlagala, naj podatke o stavbah in stavbnih delih uskladijo z uradnimi evidencami na Območni geodetski upravi Novo mesto.

Občina je pri pripravi podatkov za odmero NUSZ upoštevala tiste spremembe podatkov za odmero zazidanih stavbnih zemljišč, ki so bili do 31. 12. 2022 vpisani v uradne evidence, o čemer je občane tudi obvestila. Prav tako je Občina obvestila vse lastnike nezazidanih stavbnih zemljišč, naj preverijo uradne geodetske podatke in že pred javno razgrnitvijo, če je to mogoče, uredijo vse potrebno. Javna razgrnitev evidence za odmero NUSZ za leto 2023 je bila od 3. 8. do 25. 9. 2022 (<https://www.sentrupert.si/objava/659710>).

Septembra 2022 je bil odlok obravnavan na 29. redni seji Občinskega sveta Občine Šentrupert (<https://www.sentrupert.si/>)

objava/676001), kjer je bil sprejet sklep, da se o gradivu odloča na naslednji seji, saj je bilo treba uskladiti grafični prikaz z legendo (kar ni posegalo v vsebinske spremembe).

Decembra 2022 je bil po vseh predhodno izvedenih aktivnostih in po več kot enem letu obravnave sprejet Odlok o podlagah za odmero NUSZ za območje občine Šentrupert.

Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča je pomemben vir občinskih proračunov za zagotavljanje ustrezne komunalne opremljenosti stavbnih zemljišč, s tem pa učinkovitega urejanja prostora ter boljšega gospodarskega in družbenega razvoja občine.

Temeljni cilj sprejetja odloka je bil sprejem pravne podlage za odmero nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, ki sledi zakonodaji, o čemer je Občina Šentrupert obvestila tudi službo za nadzor pravnih aktov na področju nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč na Ministrstvu za naravne vire in prostor.

Župan in občinska uprava

Poročilo o stanju priprav odlokov glede urejanja prostora Občine Šentrupert

Občina Šentrupert čaka mnenje Direkcije za vode RS za nadaljevanje postopka priprave Odloka o petih spremembah in dopolnitvah občinskega prostorskega načrta (5SD OPN) Občine Šentrupert.

Mnenje je potrebno za pripravo dopolnjenega osnutka odloka, ki bo predstavljen s 30-dnevno javno razgrnitvijo in javno obravnavo. Na predstavljeni odlok boste

lahko podali pripombe in predloge, za katere bodo sprejeta stališča.

Na območju Občine Šentrupert sta v pripravi dva občinska podrobna prostorska načrta (OPPN), in sicer za kamnolom Zabukovje (EUP ZAB 47 – severni del), ki se je začel na pobudo zasebnika, ter OPPN za gradnjo Centra za integrirano dolgotrajno oskrbo (CIDO). Za OPPN za kamnolom Zabukovje sta izdelana okolijsko poročilo in predlog odloka, za kar moramo pridobiti vsa pozitivna mnenja mnenjedajalcev, da nadaljujemo s postopkom sprejemanja odloka na občinskem svetu. Za OPPN za gradnjo CIDO je na podlagi konkretnih smernic mnenjedajalcev pripravljavec pripravil osnutek

odloka ter okolijsko poročilo, ki ju bomo poslali mnenjedajalcem za podajo mnenj.

Na podlagi Sklepa o pripravi tehnične posodobitve grafičnega prikaza namenske rabe prostora OPN Občine Šentrupert – spremembe št. 6 (Uradno glasilo e-občina, št. 36/2022) Občina Šentrupert vodi postopek tehnične posodobitve. Tehnična posodobitev se izvaja zaradi zagotavljanja ažurnosti grafičnega dela prostorskega izvedbenega akta s katastrom nepremičnin in mora biti sprejeta pred sprejetjem 5SD OPN. Na Ministrstvo za naravne vire in prostor je pripravljavec poslal v pregled osnutek elaborata tehnične posodobitve OPN, za katerega moramo pridobiti pozitivno mnenje. Nato

bo osnutek objavljen v prostorskem informacijskem sistemu ter na spletni strani Občine Šentrupert, javnost pa bo lahko dala predloge in pripombe na objavljeno gradivo. Občinski svet nato na podlagi pripomb sprejme pripravljeni predlog tehnično posodobljenega OPN, ki ga javno objavimo v uradnem glasilu občine in prostorskem informacijskem sistemu.

Do konca septembra Občina še sprejema pobude in predloge spremembe namenske rabe zemljišč in dopolnitve občinskega prostorskega načrta. Postopek novih sprememb in dopolnitev za celotno občino se bo začel po pridobljenem mnenju zavoda, pristojnega za ohranjanje narave, o verjetno pomembnih vplivih na varovano območja in o obvezni izvedbi presoje

sprejemljivosti na varovanih območjih in na podlagi sklepa župana. Za vse moramo predhodno pripraviti strokovne podlage, med drugim pripraviti urbanistične zasnove Šentruperta in ureditvena območja za vseh 25 naselij v občini.

Tanja Šiško Bevec,
višja svetovalka za okolje in prostor

Nadaljevanje aktivnosti za izboljšanje vodooskrbe v občini Šentrupert

Za nadaljevanje aktivnosti za preizkus izdatnosti nove raziskovalne vrtine v Kamnju smo v poletnem času uredili soglasja in služnosti z večino lastnikov zemljišč, po katerih je predviden potek novega električnega priključka, ki bo omogočal izvedbo črpalnega preizkusa. Urejamo še manjkajoča soglasja pristojnih institucij in razmerja z enim od lastnikov zemljišč. Zaradi neobičajno visokih količin padavin v poletnem času izvedeni preizkus ne bi pokazal najbolj relevantnih rezultatov, zato je smotrnejše,

da z izvedbo počakamo na ugodnejše vremenske pogoje in bolj sušne razmere. Ne želimo si namreč investirati v novo infrastrukturo, ki ne bi služila svojemu namenu. Če bodo rezultati preizkusa v ustreznih vremenskih razmerah ugodni, se lahko nadaljujejo aktivnosti za izgradnjo črpalne vrtine in povezovalnega vodovoda do obstoječega vodohrana v Kamnju.

V sodelovanju z upravljavcem javnega vodovodnega omrežja v občini Šentrupert, s podjetjem Komunala

Trebnje d.o.o., načrtujemo rekonstrukcijo dotrajanega vodovoda Puščava–Prelesje in Breg–Rožna dolina. Ocenjena vrednost obeh naložb, ki izhajajo iz Predloga investicijskega vzdrževanja za leto 2023, ki ga je 24. novembra 2022 pripravila Komunala Trebnje d.o.o., je 259.000 evrov. Do konca leta 2023 naj bi občina uredila služnosti na potrebnih zemljiščih, kar je pogoj za začetek izvedbe del, načrtovanih v naslednjih letih.

Alja Rabzelj,
višja svetovalka za investicije

Biti Prostofer je plemenito dejanje

Tudi v Občini Šentrupert želimo izvajati projekt »Mreža brezplačnih prevozov - Prostofer«.

Brezplačni prevozi bodo v prvi vrsti namenjeni občanom, ki nimajo lastnega prevoza in svojcev, ki bi jih peljali do zelenega cilja.

Prostofer je skovanka iz besed 'prostovoljni' in 'šofer'. **Prostofer** je trajnostni vseslovenski prostovoljski projekt za mobilnost starejših, ki povezuje starejše osebe, ki potrebujejo prevoz in ne morejo uporabljati javnih in plačljivih

prevozov, s starejšimi aktivnimi vozniki, ki po drugi strani radi priskočijo na pomoč. Brezplačni prostoferški prevozi starejšim omogočajo večjo mobilnost, boljše socialno vključenost, medsebojno povezovanje ...

Prostovoljni šofer je lahko vsak, ki ima veljavno vozniško dovoljenje in je v svojem prostem času pripravljen pomagati tistim, ki prevoze potrebujejo. Vendar pa so prostoferji v resnici veliko več kot zgolj prostovoljni vozniki – svojim sopotnikom nesebično pomagajo tudi, ko ti izstopijo iz avta: pri zdravniku jih pospremi do čakalnice in počakajo nanje med pregledom, pomagajo nesti vrečke iz trgovine in jim priskočijo na pomoč pri vzpenjanju po stopnicah ... To

PROSTOFER

so ljudje z velikim srcem, ki jemljejo svojo humanost za samoumevno in častno dejanje.

Vsi zainteresirani občani ste vabljeni, da se prijavite kot prostovoljni šoferji, tako da pokličete na tel. št. 07 34 34 607 ali se osebno oglasite na občini.

Ko bodo zaključene vse aktivnosti, da lahko tudi v naši občini začnemo izvajati projekt Prostofer, vas bomo o tem obvestili.

Lidija Uhan,
višja svetovalka za družbene dejavnosti

Neurja povzročila škodo na občinski infrastrukturi

Letošnje poletje je bilo vremensko neobičajno, saj je našim krajem namenilo obilo padavin, nekaj tudi v obliki poletnih neviht in neurij, ki so povzročila škodo na občinski javni infrastrukturi. Poleg šolske strehe, strehe vrtca in kulturnega doma ter kozolca v Deželi kozolcev so bile v neurju s točo, ki je Šentrupert zajelo 20. julija, poškodovane tudi občinske ceste, medtem ko na drugi javni infrastrukturi poškodbe zaenkrat niso bile zaznane in zabeležene.

Največ dela je koncesionar, ki izvaja GJS vzdrževanja občinskih javnih cest v občini Šentrupert in je pristojen tudi za urejanje cest po vremenskih neprilikah, imel z odstranjevanjem podrtega vejevja in drevja ter s čiščenjem vozišča in naprav za odvodnjavanje cest zaradi nanosov mulja, zemljine, peska, listja in drugih materialov, t. i. interventnimi deli. Zgodil se je tudi plaz na Selih pod občinsko cesto JP 927752–Hras. Peterlin–Sela–Kape, ki je povzročil premik obstoječega opornega zidu in terena ter posledično posedanje vozišča, nastalo je več spodjed pod občinskimi cestami na Homu in proti Zabukovju, obsežnejše poškodbe bankin, naprav za odvodnjavanje in

druge prometne infrastrukture. V neurju in poplavih 4. avgusta je bil za krajši čas poplavljen krajši odsek občinske ceste LC 425331 Trstenik – G. Zabukovje v najnižjem delu ob Sotli, kjer je zaradi delovanja vodotoka nastalo tudi nekaj novih spodjed pod občinsko cesto. Nastalo škodo na prometni infrastrukturi je Občina Šentrupert prijavila pristojni instituciji in zavarovalnici, za pokritje stroškov prvih t. i. intervencijskih del pa že prejela pozitivno odločbo za odobritev nepovratnih sredstev za delno poplačilo intervencijskih stroškov s strani Uprave RS za zaščito in reševanje.

Koncesionar se je torej najprej lotil tistih del, ki so bila potrebna za zagotavljanje varne prevoznosti cest za udeležence v prometu, in tistih, ki so ogrožale premoženje in življenje, zavaroval je nastale poškodbe na občinskih cestah, nato pa postopoma saniral poškodbe in urejal odvodnjavanje na najbolj prometnih lokalnih cestah in javnih poteh, v prihodnje pa se bodo glede na razpoložljiva sredstva v občinskem proračunu izvedla tudi druga sanacijska dela na manj obremenjenih občinskih cestah. Na zasebnih priključkih in dostopih do občinskih cest

foto: arhiv GM Marjan Slapšak s.p.

so sanacijska dela v pristojnosti lastnikov oziroma uporabnikov.

Večje poškodbe, kot je npr. sanacija plazu na Selih, sanacija dela vozišča proti Zabukovju in druga podobna dela, pa zahtevajo večja finančna sredstva in predhodno pridobitev potrebnih soglasij pristojnih institucij, zato bodo izvedena takoj, ko bo to mogoče.

Vsem uporabnikom občinskih cest se zahvaljujemo za razumevanje in za strpnost med sanacijo.

Alja Rabzelj,
višja svetovalka za investicije

Občina Šentrupert odkupila zemljišče z objektom za rekonstrukcijo občinske ceste

foto: arhiv Občine Šentrupert

Občinska cesta JP 927751 Šentrupert–Kamnje–Slevec je pred naseljem Kamnje ozka in ne omogoča ustreznega srečanja dveh vozil, zato je občina na pobudo občanov in s soglasjem občinskega sveta, ki je na 7. redni seji 21. junija 2023 obravnavala odkup predmetnega zemljišča, odkupila zemljišče z objektom v ostrem desnem ovinku pred Kamnjem. Pridobljeno zemljišče bo omogočilo ureditev ustrezne sodobne prometne povezave in izboljšalo prometno varnost udeležencev v prometu.

Alja Rabzelj,
višja svetovalka za investicije

Predvidena razširitev pokopališča v Šentrupertu in ureditev prostora za raztros pepela

Na pokopališču v Šentrupertu glede na razpoložljive podatke in statistiko pokopov preteklih let zmanjkuje prostora za ureditev novih grobnih mest.

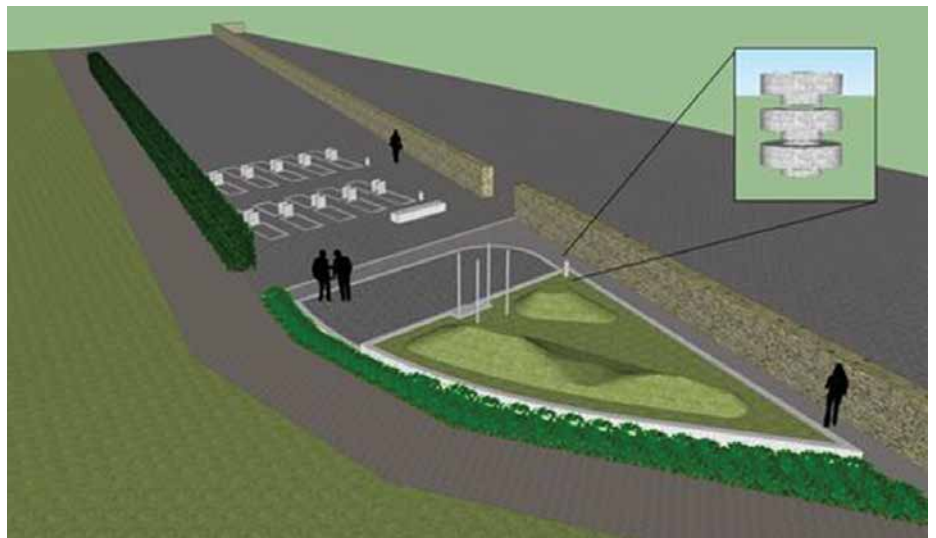
Hkrati pa Odlok o pokopališkem redu v Občini Šentrupert (Uradno glasilo e-občina, št. 3/2022) določa, da so v občini Šentrupert dovoljene tri vrste pokopa, in sicer: pokop v krsto in pokop z žaro, ki se pokopljeta v grob, ter raztros pepela, ki se opravi na posebej določenem urejenem prostoru na pokopališču v Šentrupertu. Zato je občina z izbranim izdelovalcem projektne dokumentacije Savaprojekt, d.d. iz Krškega, pristopila k izdelavi projektne dokumentacije za ureditev prostora za raztros pepela in razširitev pokopališča.

Ureditev prostora za raztros pepela je predvidena v južnem delu označenega območja med obstoječo dostopno cesto in pokopališčem, tam, kjer sta trenutno parkirišče in ekološki otok. Zemljišče je v občinski lasti, do prostora za raztros pepela je predvideno dostopanje po obstoječih poteh. V naslednji fazi predvidujemo manjšo razširitev pokopališča z mesti za klasični in žarni pokop v južnem delu na zemljišču v občinski lasti pod mrliško vežico do občinske ceste, vse do prostora za raztros pepela, kasneje pa je mogoča tudi razširitev na okoliška zemljišča znotraj namenske rabe, če se bo za to izkazala potreba.

Po pridobitvi vseh potrebnih soglasij in mnenj na izdelano projektno dokumentacijo bo na pristojno upravno enoto vložena vloga za pridobitev gradbenega

Predvideno območje širitve pokopališča v 1. in 2. fazi projekta znotraj rdečih oznak, arhiv Savaprojekt, d. d.

Idejna zasnova ureditve prostora za raztros pepela, Savaprojekt, d. d.

dovoljenja za načrtovane posege. Izvedba je predvidena po pridobitvi dovoljenj in zagotovitvi sredstev v občinskem proračunu.

Alja Rabzelj,
višja svetovalka za investicije

ŠentRUPERT

Evropski teden mobilnosti 2023 v občini Šentrupert

Občina Šentrupert je bila uspešna na Javnem razpisu za sofinanciranje priprave in izvedbe aktivnosti Evropskega tedna mobilnosti v letu 2023 v okviru projekta LIFE IP CARE 4 CLIMATE. Za organizacijo prireditev in preureditev na prostem ob zaporah ulic in trgov, aktivno v vrtec ali šolo, parkirni dan in spodbujanje trajnostne mobilnosti je pridobila pet tisoč evrov iz Sklada za podnebne spremembe.

V okviru projekta je bil z RD Bajkam Šentrupert 9. septembra 5. gorsko-kolesarski dogodek po obronkih Šentruperta z zaključnim koncertom, od 18. do 22. septembra smo z OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert organizirali Pešbus in Bicivlak, z Vrtcem Čebelica pa Belega zajčka. Za izvedbo bicivlaka in krožek kolesarjenja na osnovni šoli je župan OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert podaril novo kolo.

Med 18. in 25. septembrom je za uporabo za promet zaprtih nekaj parkirnih prostorov v središču Šentruperta, ki so namesto motornemu prometu namenjeni druženju in preživljanju prostega časa obiskovalcev središča Šentruperta. Prostor bo popestrila tudi priložnostna razstava in druge obogatitvene dejavnosti. 19. septembra smo za izvedbo preventivnega dogodka o varnosti v prometu zaprli tudi parkirišče pred občinsko stavbo in Deželo kozolcev Šentrupert, kjer so bili simulatorji Agencije za varnost v prometu in Jumicar kolesarček

aktivnosti, ki so jih izkoristili vrtničkarji in osnovnošolci ter se poučili o trajnostni mobilnosti in varni udeležbi v prometu. Vsi udeleženci so bili poleg novega znanja opremljeni tudi z odsevnimi trakovi. Nekaj dni kasneje, 22. septembra, pa je bila na parkirišču pred občinsko stavbo in Deželo kozolcev na ogled predstava Črtek v mestu v izvedbi Kukuc gledališča iz Prekmurja.

Novo prometno signalizacijo sta v okviru projekta pridobila tudi dva najbolj uporabljena prehoda za pešce pri osnovni šoli, nova urbana oprema (klopi, koši za smeti in stojalo za kolesa) pa bo tudi po zaključku projekta lepšala podobo in izboljšala kakovost bivanja v kraju.

Alja Rabzelj

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

»Aktivnosti se izvajajo v okviru projekta LIFE IP CARE4CLIMATE in so sofinancirane s strani Ministrstva za okolje, podnebje in energijo – Sklad za podnebne spremembe.«

Županov sprejem za zlate učenke

V sredo, 14. junija 2023, je župan Tomaž Ramovš pripravil sprejem za učenke domače osnovne šole, ki so bile odlične vseh devet let osnovnega šolanja. Zala Gole, Ana Jereb, Ajda Zaletel in Ula Zidar so se sprejema udeležile s starši in z ravnateljem OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert Jožetom Tratarjem. Plaketo in darilo sta jima izročila župan in direktorica občinske uprave.

Čestitamo!

Primož Primec

Šesti častni občan Občine Šentrupert Jože Brcar:

“Že v mladosti lahko pomagaš družbi!”

Na praznični 2. junij so bila na 16. slavnostni seji občinskega sveta podeljena letošnja občinska priznanja. Šesti častni občan Občine Šentrupert je Jože Brcar, ki je skromno povedal, da naziva ne potrebuje, a da je vesel, da ljudje prepoznajo pomen dela za skupno dobro.

Biti častni občan je velika stvar, je naziv za vas priznanje, da ste delali dobro? Ste se ga razveselili?

Nisem častihlepen človek, tako da so me morali malo prepričati v to, da sem naziv sploh sprejel. Vem, da sem veliko naredil, ampak takega priznanja ne potrebujem. Potem sem pa rekel, če občani tako želijo, pa naj bo. Biti šesti občan Občine Šentrupert je sicer eno veliko priznanje. Vesel sem, da so spoznali, da od mladosti lahko začneš in pomagaš družbi.

Že kot mladostnik ste se vključili v družbeno življenje takratne krajevnega skupnosti, v kateri ste si 28 let prizadevali predvsem za izboljšanje cestne infrastrukture in oskrbe s pitno vodo. Kaj vas je k delu za skupno dobro gnalo že v mladosti?

Ko je bila ustanovljena Krajevna skupnost, sem se ravno vrnil iz vojske. Videl sem, da kraj potrebuje obnovo vodovoda, cest, da je nujno treba kaj narediti za razvoj turizma, da bi bilo dobro, da se okrepi družabno življenje. Predlagali so me za okoljnika in kot član krajevnega skupnosti sem pripomogel k temu, da smo se lotili dela. Udarniško. Vse smo naredili prostovoljno, na tisoče ur smo prostovoljno delali. Ves čas me je gnalo, da sem videl, kaj kraju manjka. In sem preprosto naredil vse, kar sem lahko. Nikoli mi ni bilo žal za vse ure, ki sem jih porabil za skupno dobro.

Vam je kakšen dogodek ostal v spominu in se ga radi spominjate?

Ko sem bil predsednik vodnega odbora, je bila eno leto huda suša, vode ni bilo dovolj. Zbral sem 12 mož, nabavili smo cevi, našli smo studenec, potegnili cevi,

jih zakopali in v treh dneh spravili vodo do Šentruperta. Tega se rad spominjam.

Večkrat se spomnim tudi na to, kako smo urejali ceste. Krajevna skupnost nam je dala del denarja, del pa ga je bilo treba zbrati. Nekateri so bili pripravljeni takoj prispevati, z drugimi je bilo malo več pregovarjanja. Na koncu nam je uspelo. Vedno.

Niti na kulturno dediščino niste pozabili, pomagali ste pri urejanju graščine in Muzeja kmečkega orodja na Veseli Gori. Zakaj se vam je ob obilici osnovnih infrastrukturnih projektov to zdelo pomembno?

Vedel sem, da ima kraj možnost za razvoj turizma. 65. leta smo ustanovili turistično društvo in takoj smo se lotili obnove graščine. To se nam je zdelo nujno, da smo potem lahko začeli z Gregorjevim sejmom na Veseli Gori. Prvi je bil po treh letih društvenega obstoja leta 1968.

Velik del življenja ste bili tudi aktiven prostovoljec na področju gasilstva, vinogradništva, dobrodelnosti in kulture. Sploh to poletje smo videli, kako zelo pomembno je prostovoljstvo. Smo po vašem mnenju Slovenci dobri v njem?

Mislím, da so te udarniške akcije, ki jih vidimo zdaj po poplavih, bolj izjema. Sicer pa je prostovoljstva premalo, pa tudi premalo je cenjeno. Vsak gleda samo nase, jaz pa sem bil vedno za to, da drug drugemu pomagamo. Udarniško.

Skoraj tri desetletja ste varnost, zaščito in solidarnost spodbujali preko Gasilskega društva Šentrupert, 40 let ste kot prostovoljec nesebično

foto: Studio Praprotna

razdajali pomoči potrebnim v okviru krajevnega organizacije Rdečega križa; bili ste ustanovni član turističnega in vinogradniškega društva, po vaši zašlugi pa je Šentrupert bogatejši za kar dva pevska zbora – Moški pevski zbor vinogradnikov Šentrupert in Mešani pevski zbor Društva upokojencev Šentrupert. Kje ste našli voljo in čas za tako aktivno družbeno udejstvovanje?

Na vse to nisem nikoli gledal kot na nekaj, kar mi jemlje moj prosti čas. Se pa zavedam, da je včasih na račun dela za skupnost trpelo moje družinsko življenje. Veliko časa sem porabil, po 20 letih gasilstva sem tako na primer rekel, da je preveč vsega, naj zdaj še kdo drug.

Mateja Leban

Šesti častni občan Občine Šentrupert

Jože Brcar je prejel naziv častni občan Občine Šentrupert za 65-letno delo na gospodarskem, turističnem in kulturnem področju, še posebej za izboljšanje cestne infrastrukture in vodooskrbe v nekdANJI krajevni skupnosti, za skrb za graščino na Veseli Gori in za spodbujanje in podpiranje društvenega življenja, tako na gasilskem in humanitarnem kot tudi turističnem in kulturnem področju. S somišljeniki je izboljšal kakovost življenja v lokalni skupnosti, s tem pa povečeval prepoznavnost Šentruperta.

14. avgust - dan solidarnosti in dela prost dan

Dan solidarnosti je bil odziv na poplave, ki so doletele Slovenijo. Življenje nam prinese marsikaj. Upam in želim si, da nam vsem prinese čim več dobrega in lepega. Gotovo pa so in še bodo prišle težke in

manj prijetne stvari. Kadar je življenje težko, gre lažje, če se naslonimo na rame drug drugega. Večkrat bomo ponudili ramo in roke, lažje bo za vse. Težko pa je takrat, ko se obrnemo stran, ko nas

nekdo potrebuje. V preteklih tednih se je v Sloveniji pokazala izredna solidarnost in pripravljenost pomagati. Tisti, ki jih je zadela naravna nesreča, so lahko občutili, kako velik čut za sočloveka je prisoten v naši dragi Sloveniji.

Kljub temu, da smo jo v Šentrupertu dobro odnesli izrekam zahvalo vsem za ažuren in hiter odziv, še najbolj pa našim gasilkam in gasilcem. Oni si tisti, ki jih običajno najprej pokličemo, ko nas doleti nesreča. Hvala pa tudi ostalim prostovoljcem za nesebično pomoč in neprespane noči. Izredno ste se izkazali pri postavljanju peščenih vrečk in zaščiti premoženja, pri zbiranju materialnih stvari za poplavljenke, za hitre intervencije na terenu.

Hvala!

Primož Primec,
poveljnik CZ Šentrupert

Šentrupert je stopil skupaj za prizadete v uničujočih poplavah

V četrtek, 10. avgusta 2023, smo na Občini Šentrupert organizirali zbiralno akcijo osnovnih življenjskih potrebščin za ljudi, ki so jih poplave še posebej hudo prizadele.

Zbirali smo hrano, vodo, pripomočke za osebno higieno in čistila ter delovno orodje – predmete, ki so jih na poplavljenih območjih takrat najbolj potrebovali.

Šentrupertčani smo tisti četrtek pokazali, da res znamo stopiti skupaj in da smo srčni ljudje, ki so pripravljeni pomagati. Od 7. do 19. ure smo zbrali veliko paketov vode, pralnih praškov in detergentov za perilo, različna čistila, jedilni pribor za enkratno uporabo, plastične in delovne rokavice ter ostale pripomočke za čiščenje, toaletni papir in kuhinjske brisače ter damske vložke, veliko paketov mleka, testenin in riža, čokolade in ostale hrane za otroke. Zbrali smo tudi več

lopat, metel in drugega delovnega orodja. Naštevali bi lahko še v nedogled. Donacij se je nabralo za poln mali tovarnjak.

Zbrane donacije smo peljali v zbirni center IPO v Ljubljani. Gre za izredno dobro organiziran in učinkovit zbirni center Internacionalne policijske organizacije.

Pri sprejemanju donacij in razvrščanju predmetov so pomagali gasilci prostovoljci iz PGD Zabukovje, Sveti Rok in Šentrupert ter dve drugi prostovoljki. Za prevoz in raztovarjanje zbranih donacij je poskrbela Kmetija Petje iz Ševnice s svojim hladilnim vozilom. Marko in Albin, lepa hvala! Za izkazano solidarnost in pomoč se vsem, ki so pomagali, iskreno zahvaljujemo. Posebna zahvala pa gre vsem ljudem, ki ste z veliko mero dobre volje prinašali svoje donacije. Hvala vsem Šentruperčanom!

Jana Prijatelj, organizatorka

Gasilci vedno priskočimo na pomoč

Ekstremni vremenski dogodki so in bodo v času podnebnih sprememb vse pogostejši. Lani suša in požari, letos pa neurja s točo in poplave so zahtevale ogromno pomoči. Gasilci smo pomagali pri pokrivanju streh, odstranjevanju podrlih dreves, polnjenju in razvozu protipoplavnih vreč in v to vložili veliko truda in prostovoljnih ur. Udeležili smo se tudi delovnih akcij po poplavih v Savinjski dolini, zato velika zahvala prav vsakemu gasilcu, ki je pomagal in kakor koli sodeloval.

Včasih pa tudi mi potrebujemo vašo pomoč. Tokrat bomo zbirali denar za novo podvozje avtocisterne GVC-3, ki naj bi k nam prišla že v začetku decembra. O vseh dejavnostih vas bomo obveščali.

Še prej, 14. oktobra ob 10. uri, pa bomo pri gasilskem domu organizirali golažijado. Ekipe se boste za tekmovanje v kuhanju golaža lahko prijavile en teden pred dogodkom, zato pozorno spremljajte spletno stran Občine Šentrupert in družabno omrežje Facebook.

Lepo in mirno jesen vam želimo gasilci PGD ŠENTRUPERT.

Štefan Vavtar, predsednik

foto: Pep

foto: Pep

5. RD bajkam

Rekreacijsko društvo Šentrupert je v soboto, 9. septembra 2023, organiziralo tradicionalni kolesarski dogodek pod imenom RD bajkam, ki je bil letošnje leto že 5. po vrsti.

Z mislijo na ljudi, ki so jih avgustovske poplave najhujše prizadele, smo se člani društva odločili, da bo imel tokratni dogodek poleg športno-rekreativne narave tudi dobrodelno noto. Denar, zbran na prireditvi, bomo darovali eni od slovenskih družin in tako vsaj malo pripomogli k lažjemu in hitrejšemu saniranju poškodovanega doma. Preko humanitarnega društva Srčni lev smo izbrali družino iz Mozirja, ki se nam je na dogodku tudi pridružila.

Letos je skupaj z našimi člani po obronkih Šentruperta vozilo kar 70 kolesarjev. Že med potjo so se lahko okrepčali na nekaterih postojankah, po prihodu na cilj pa so si privoščili toplo malico. Dopoldan so bile tudi otroške delavnice, v popoldanskih urah pa nas je zabavala dolenjska rock skupina RockDefect.

Pripravili smo praktične nagrade za udeležence ter srečelov za obiskovalce. Zahvaljujemo se vsem našim zvestim pokroviteljem, ki so nam pomagali, da smo lahko izpeljali dogodek, ter vsem obiskovalcem, ki so nas s svojim obiskom podprli.

Sandra Rugelj

Aktivnosti Društva Draga

Pušelšank v Dragi

20. maja smo ponovno izpeljali tradicionalno prireditev Pušelšank v Dragi. V preteklosti smo na naših prireditvah pokazali že veliko iz življenja naših prednikov.

Tudi letošnja prireditev se je začela z blagoslovom dveh obnovljenih križev, in sicer na vrhu Zadrage lastnika Nikite Severja in v središču vasi pri družini Medved. Oba križa je obnovil Stanko Okoren. V nadaljevanju so obiskovalci spet lahko videli preplet in prikaz starih veščin, na samem pušelšanku smo namreč prikazali klepanje kose in srpa, mletje ajde, prajenje ječmena in kuhanje bele ječmenove kave ter ajdovih žgancev, manjkal ni niti skeč niti harmonikar.

Tokrat so v goste prišli člani Folklorne skupine Večerna zarja iz Velikega Gabra, oblečeni v dolensko narodno nošo iz 19. stoletja, in nam prikazali splet Čebelice.

Prireditev so popestrili tudi pevci DU Šentrupert.

Obiskovalci so bili postreženi z dobrotami, tipičnimi za pušelšanke v preteklosti: s klobasami, suhimi rebrci, krop krompirjem, štručkami s pregreto smetano,

domačim kruhom, krlji, orehi, krhkimi flancati in seveda z bistvom pušelšanka, dobro domačo kapljico.

Ocenjujemo, da je tudi to pot prireditev lepo uspela. Na njej se je zbralo lepo število obiskovalcev.

Društveni izlet

1. julija smo se člani društva z avtobusom podali na društveni izlet. Pot nas je vodila čez mejo do kraja Žabnice, kjer smo se z gondolo

povzpeli na Svete Višarje - **Monte Lussari**. Na poti nazaj smo se ustavili na tržnici v Trbižu in se kasneje okrepčali v gostilni Lovski dom Stol

v Žirovnici. Za zaključek smo imeli še vodeni ogled Šentanskega rudnika. Izleta se je udeležilo več kot 30 članov društva.

Pristop k projektu 2000 zlatih zrn pšenice za novo tisočletje

Naše društvo je z Občino Šentrupert in Deželo kozolcev pristopilo k projektu 2000 zlatih zrn za novo tisočletje. Ta projekt je nastal v Babincih (1999) v okviru njihovega turističnega društva, da bi združeval in povezoval društva po Sloveniji. Omenjeno društvo je ob prehodu v novo tisočletje posejalo 2000 zrn pšenice, po prvi žetvi pa so projekt predali naslednjemu društvu, ki je posejalo 2000 zrn pšenice plus še toliko, kolikor jih je bilo v največjem klasu prejšnje žetve.

Vsako sedmo leto se setev, žetev in prireditve vrne v Babince. Že 23 let poteka prireditve setve in žetve pšenice po različnih krajih Slovenije. Sejali so jo že v Babincih, Jurovskem dolu, Zrečah, Cankovi, Rodiku, Soviče - Dravcih, Stari Gori, Vurbergu, Šentjanžu, Tešanovcih, Cvenu, Telčah, Krežeči vasi, Mislinji, Središču ob Dravi, Selnici ob Dravi, Kobaridu, Bohinju in Raki.

22. julija smo se člani našega društva udeležili žetve v Raki in ob zaključku prireditve prevzeli 3484 zrn zlate pšenice od Turističnega društva Lovrenc Raka, ki jo bomo 7. oktobra posejali v Deželi kozolcev. Naslednje leto nas čaka žetev in izvedba prireditve s spremljevalnim programom, na katero pride veliko število obiskovalcev iz vse Slovenije.

Robert Jereb, predsednik

KONCERT

Vokalne skupine
Lilith s prijatelji

TA ZELENA DEŽELA

- 15. oktober 2023
- 18.00
- Vinska klet Frelj Šentrupert
- Gost: Denis Zupan
- Prost vstop. Veseli bomo prostovoljnih prispevkov, ki jih bomo namenili žrtvam poplav.

Poletje in jesen v Deželi kozolcev

Poletje gre počasi h koncu, temperature se znižujejo. V Deželi kozolcev smo letošnje poletje organizirali tri koncerte, ki so bili vsi po vrsti dobro obiskani.

Začeli smo s koncertom BQL in Alyo, sledil je koncert Polkaholikov in zaključili z etno večerom in nastopi treh skupin: MLIN, Katanija in Žlahtne babe.

Za aktivnostmi bomo nadaljevali tudi jeseni – sledite našemu FB profilu za več informacij.

Hvala lepa našim sponzorjem in donatorjem ter ostalim, ki ste omogočili izvedbo dogodkov:

PLASTA D.O.O., POVŠE METAL D.O.O., MARJAN SLAPŠAK S.P., FORSTAR GREGA SKERBIŠ S.P., SANTROPE DAMJANA KUŽNIK S.P., PGD ŠENTRUPERT, REKREACIJSKO DRUŠTVO ŠENTRUPERT, GRADBENIŠTVO DOLNIČAR, URBING D.O.O., PAGRAS D.O.O., KOVINARSTVO - LEOPOLD KOŠČAK S.P., TIMS LOVŠE D.O.O., BIROTEHNIKA, DARKO KLOBUČAR S.P., in PRIMA OPREMA D.O.O.

Primož Primec,
direktor Dežele kozolcev

Pregled šolskega leta 2022/23

Šolo je v preteklem šolskem letu obiskovalo 210 učencev v 11 oddelkih. 57 učencev je prejelo priznanje in knjižno nagrado za lep uspeh. 20 učencev 9. razreda je uspešno zaključilo osnovno šolanje in se vključilo v nadaljnje šolanje.

Mentorji so učence pripravljali na različna tekmovanja, na katerih so osvojili dve zlati in osem srebrnih priznanj na državnem nivoju ter številna priznanja na šolskem tekmovanju. Aleksej Bartolj je osvojil 1. mesto na tekmovanju iz Vesele šole. Skupina učencev je na Srečanju najmlajših filmskih in video ustvarjalcev

Slovenije prejela zlato plaketo. Učenci so se udeleževali likovnih in literarnih natečajev. Šest učencev je na natečaju Likovni svet otrok prejelo srebrno priznanje. Prejeli smo naziv Planetu Zemlja prijazna šola.

Poleg izvajanja redne dejavnosti smo sodelovali na različnih projektih in natečajih: Rastoča knjiga, eTwinning, Codeweek, Planetu Zemlja prijazna šola, Rastem s knjigo, Dan Zemlje, varna raba interneta, Slovenski tradicionalni zajtrk ... Izvedli smo tri šole v naravi, ekskurzijo v Salzburg in številne druge dneve dejavnosti. Na šoli smo gostili revijo otroških in mladinskih pevskega zborov.

Večjo pozornost smo namenili 40-letnici poimenovanja šole po dr. Pavlu Lunačku. Učenci so se poglobili v vrednote, ki se začnejo s posamezno črko njegovega imena in priimka. Spoznali smo marsikaj novega o dr. Pavlu Lunačku. Na dan šole smo gostili njegova vnuka Roka in Izarja Lunačka. Za naše učence sta izvedla delavnici in sodelovala na prireditvi.

Na zaključni prireditvi za starše smo predstavili naše celoletno delo v okviru tega jubileja.

Veseli smo, da je občina prepoznala naš trud in nam v okviru občinskega praznika podelila listino Občine Šentrupert.

Julija je neurje s točo poškodovalo stavbo vrtca in šole. Zaradi obsežnega zamakanja in sanacije vrtca je vrtec od 24. 7. 2023 deloval v prostorih šole. Osnovna sanacija je bila končana, tako da je od 1. septembra program predšolske vzgoje spet v stavbi vrtca.

Hvala Občini Šentrupert za sofinanciranje številnih dejavnosti na šoli in v vrtcu. Z dobrim sodelovanjem lahko rešimo še tako zapleteno situacijo. Hvala staršem, starim staršem in ostalim občanom ter društvom za odlično sodelovanje. Skupaj bomo tudi v novem šolskem letu dosegli odlične rezultate.

Spremljajte nas tudi na:

www.os-sentrupert.si

Jože Tratar, ravnatelj

Zvezdica Zaspanka v osnovni šoli

V torek, 20. junija 2023, je bila v OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert otroška predstava Zvezdica Zaspanka v izvedbi otrok OŠ Dolenjske Toplice, ki obiskujejo interesno dejavnost gledališče in gledališke skupine BRBUČ KUD Dolenjske Toplice.

S predstavo so se uvrstili na Državno srečanje otroških gledaliških skupin Slovenije in osvojili zlato plaketo.

Primož Primec

Generalno čiščenje vrtca

Med počitnicami je neurje poškodovalo streho vrtca, posledično je voda vdrla v objekt, poškodovala strop in del stavbnega pohištva. Lastnik objekta je po posredovanju občine izvedel sanacijska dela. V zadnjem hipu, tik pred začetkom šolskega leta, so bila opravljena zadnja nujna dela.

Vsi zaposleni v vrtcu (hišnik, čistilke, strokovne delavke) in del zaposlenih v šoli so 30. in 31. avgusta temeljito očistili celoten objekt, opremo in pripomočke in tako omogočili običajen začetek šolskega leta.

Ponosen sem, da imam takšne sodelavce. Hvala vsem!

Jože Tratar, ravnatelj

Prvič v šolo

Na sončno septembrsko jutro je 33 prvošolcev prestopilo prag OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert.

Na igrišču smo jih pričakale učiteljice Sandra, Andreja in Tea. Uvodni nagovor je imel ravnatelj Jože Tratar, prisotna

sta bila tudi župan Tomaž Ramovš in direktor Dežele kozolcev Primož Primec.

Učence in starše smo skupaj pospremili v šolo. V večnamenskem prostoru sva razredničarki prvošolcem podelili diplome in rumene rutice, župan pa simbolično darilo občine.

Učence je učiteljica Tea pospremila v razred, kjer so poslušali pravljico kamišibaj v izvedbi Mojce in Karmen iz Knjižnice

Pavla Golie Trebnje. Starši so imeli medtem prvi roditeljski sestanek.

V sklepnem delu druženja so nas obiskali predstavniki Radia 1, ki so prvošolcem podelili praktična darila, ki so jih pripravili z Zavarovalnico Triglav.

Najbolj veseli pa so bili učenci pogostitve z okusno torto in pico.

Sandra Rugelj in Andreja Sokol

Srebrna maša Marjana Lamovška

Marjan se je rodil leta 1969 v Ljubljani, odraščal pa je v Kostanjevici v družini ob zgodaj ovdoveli materi z dvema sestrama in dvema bratoma.

Po zaključeni osnovni šoli v Šentrupertu se je vpisal na Srednjo versko šolo v Želimljah in na Poljansko gimnazijo v Ljubljani, redovne zaobljube v salezijanski družbi pa je izpovedal leta 1988.

Obvezno vojaščino v nekdanji državi je tik pred njenim razpadom odslužil jeseni 1990.

Na Teološki fakulteti v Ljubljani je študiral filozofijo in po dveletni vzgojni praksi na Gimnaziji Želimlje študiral teologijo na Salezijanski papeški univerzi v Rimu, na oddelku v Turinu, kjer je leta 1997 diplomiral. Jeseni tega leta ga je v šentruperski cerkvi v diakona posvetil takratni apostolski nuncij v Sloveniji Fárha, v duhovnika pa ga je v ljubljanski stolnici na praznik apostolov Petra in Pavla leta 1998 skupaj z drugimi novomašniki posvetil nadškof Rode. Novo mašo je obhajal v Šentrupertu 5. julija tistega leta.

V Domu Janeza Boska v Želimljah je bil nato dve leti vzgojitelj, sočasno pa je na Filozofski fakulteti v Ljubljani leta 2001 na magistrski stopnji opravil študij slovenske književnosti. Leta 2000 je nastopil službo tajnika slovenske salezijanske inšpektorije s sedežem v Ljubljani na Rakovniku, ki jo – med drugim – opravlja še danes.

Vsa leta je nudil redno pastoralno pomoč po različnih župnijah v Sloveniji in zamejstvu, med drugim v Škocjanu, Ankaranu, Kranjski Gori, na Razborju; zadnja leta upravlja župnijo Koprivnik v Bohinju.

V letih 2004–2018 je opravljal službo inšpektorjevega delegata za družbeno obveščanje oz. medije in bil 12 let urednik Salezijanskega vestnika. Je tudi prevajalec številnih publikacij in knjig, za kar si je znanje pridobival tudi v Kanadi.

V letih 2018–2021 je bil ravnatelj Salezijanskega zavoda Rakovnik, od leta 2020 pa je direktor Zavoda Salesianum, v okviru katerega deluje nacionalna organizacija Oratorij Slovenija in zasebna Glasbena šola Rakovnik.

Marjan

Uskovnica nas je ponovno navdušila

Na začetku počitnic smo se najprej odpravili v hribe in poskušali v objemu narave pozabiti na šolo in vsakodnevne obveznosti.

Skupina dvajsetih otrok, mladostnikov in odraslih je preživela čudovite trenutke na pohodih, večernih zabavah, kopanju, smehu, nabiranju zdravilnih rožic in med igro.

Vsako jutro smo strmeli v nebo in upali na lepo vreme. Hvaležni tehniki, ki je natančno napovedovala, kdaj bo v visokogorju dež, smo si pod Tejinim vodstvom upali odpraviti na pohode tako daleč in v takšno smer, da smo bili doma še pred napovedanimi padavinami.

Bilo je čudovito in zato smo si obljubljali, da se čez eno leto spet dobimo na Uskovnici.

Jakob Trček

Skoraj dvesto otrok na letošnjem oratoriju

Sredi šolskega leta so se animatorji začeli pripravljati na letošnji oratorij, ki je bil kot običajno sestavljen iz delavnic, iger, molitev, zgodb, izletov, pohodov, organiziranih odmorov, malic in kosila itd.

Brez dobrega načrtovanja bi se zagotovo vse zalomilo. Ob tem pa so morali pripraviti tudi program B, če bi bilo slučajno grdo vreme.

Vse je bilo pripravljeno vrhunsko, kot da bi oratorij vodila najboljša organizacija, ki pripravlja počitnice za otroke. Res hvala animatorjem in voditeljicam Patriciji Gorjup in Emi Škarja.

Ves teden je bilo poleg animatorjev kar 197 otrok, ki so v dobro pripravljenem programu preživeli čudovite počitnice. Župnišče je bilo kot mravljishče, dvorišče pa prostor veselja, smeha, tekanja, glasbe, plesa in iskanja sence. Seveda, tudi molili smo in s pomočjo oratorijske zgodbe in kateheze odkrivali Božjo ljubezen in naše dobre lastnosti, ki jih moramo deliti z drugimi.

Naj ostane oratorij še naprej teden veselja.

Jakob Trček

Šli smo tudi na morje

Po napornem oratoriju se prileže tudi malo počitka. Del animatorjev in lepo število otrok (vseh skupaj nas je bilo 55) smo se odpravili na počitnice v Ankaran

z željo, da bomo na plaži in ob kopanju preživeli vesele trenutke.

Napovedovali so grdo vreme, ki pa je veljalo bolj za notranjost Slovenije. Ves teden

smo lahko plavali, se sončili in na igriščih preizkusili, kako dobro obvladamo žogo. Obrabili smo kar nekaj kart in nekateri so postali pravi rekorderji v zmagah.

Najboljša izjava enega od otrok, ko je bil določen za pomivanje posode po kosilu, pa je bila: "To je pa preveč, jaz dajem odpoved." Animator mu je mirno odgovoril: "Pomivaj, kajti upoštevati moraš odpovedni rok."

Čeprav je v Ankaranu isto sonce kot v Šentrupertu, tam sije drugače. Vzdušje, ki ga naredijo morje, plaža, brisača, sladoled, bose noge itd., da soncu čarobnost, na lica in ustnice nasmeške, v srce pa radost. Špricanje v vodi, tunkanje, potapljanje, tudi opečenost in slana voda, ki jo nevede zaužiješ, so čar počitnic. In si rečeš: "Drugo leto spet pridem."

Jakob Trček

V slovo Nacetu Kraševcu in Poldetu Piškurju

Za pevsko skupino Vaški pevci se je leto 2023 začelo zelo slabo, saj sta se za vedno poslovila dva naša izjemna pevca Nace Kraševc in Polde Piškur.

V 86. letu se je marca 2023 za vedno poslovil **NACE KRAŠEVEC**, ki se je rodil v skromni kmečki družini na Primštalu pri Trebnjem. Po poroki z Ančko iz Drage se je preselil v Šentrupert, se zaposlil na Mirni v takratni Tovarni šivalnih strojev in ostal tam do upokojitve.

Njegovo življenje so zapolnjevali družina, gasilstvo, vinogradništvo in prepevanje. Po naravi je bil dobrodušen hrust in izjemen pevec, ki je pel od tenorja do basa. Kjer je bil Nace, se je pelo in je bilo veselo. Bil je ustanovni član Vinogradniškega pevskega društva Šentrupert, kjer je 26 let pel kot basist, in ustanovni član pevske skupine Vaški pevci, kjer je prepeval 20 let, vse do svoje smrti. Njegov bas je bil neponovljiv, za svoje petje je dobil republiško in občinsko priznanje. Težko ga bo nadomestiti kot pevca in prijatelja. Ostal nam bo v spominu kot velik poštenjak,

Nace Kraševc

dober vinogradnik, velik garač in velik pevec.

V 63. letu pa se je maja 2023 poslovil še **POLDE PIŠKUR** z Rakovnika. Težko je razumeti, zakaj sredi najlepših let, poln načrtov. Z ženo Jožico sta si ustvarila družino, zgradila hišo in se veselila prihoda vnukov. Polde je v življenju počel veliko stvari. Do upokojitve je opravljal delo pomočnika strojevodje, potem pa zidaril in bil v zimskem času spreten klavec živine. Polde je bil

Polde Piškur

prijeten sogovornik, rad se je družil s prijatelji in prepeval. Vaškim pevcem se je pridružil pred sedmimi leti in s svojim glasom - pel je drugi tenor - polepšal marsikatero pesem.

Z obema smo preživeli veliko lepih ur, polnih dobre volje in pesmi. Spomin na oba bomo ohranili v ljudskih pesmih, saj nam pesem ne prežene le slabega razpoloženja, ampak nas v srcih tudi združi.

Maks Franc Kurent

NAŠI RAJNI

Miro Golob

Frančiška Bracar

Marko Kozolc

Ana Ostanek

Anton Grebenc

Boštjan Šega

Mihaela Dahmen

Marijana Pincolič

V slovo Poldetu

*Kot neizpeta pesem se končalo njegovo je življenje
V cvetu let, ko odločen še korak
se spremenil je v trpljenje,
zares, nihče hotel ni verjeti,
da njegova pot se že izteka,
da nebo ga hoče zase,
da niso važna leta.*

*Ob grobu zdaj družina in prijatelji stojimo, molčimo,
v mislih naših še vedno tiho si želimo,
da ob vinu, pesmi, smehu,
vsaj še enkrat skupaj se dobimo.*

*Zdaj vemo, da je usoda drugače odločila,
a za tolažbo spomine nepozabne na Poldeta pustila.*

Renata Kuhar

Ob 530-letnici ustanovitve Kolegiatnega kapitlja v Novem mestu

Pogovor z doc. dr. Julijano Visočnik: »Ko je bila izgubljena šentruperska samostojnost, pomen in veljava ...«

Pred 530 leti je cesar Friderik III. Habsburški podpisal listino za ustanovitev Kolegiatnega kapitlja v Novem mestu, kar je močno vplivalo na nadaljnji potek zgodovine Šentruperta.

Za prvega novomeškega prošta je bil leta 1493 imenovan šentruperski župnik Jakob Turjaški (Auersperger), župnija Šentrupert pa je bila za lažje vzdrževanje kanonikov pridružena novomeškemu kapitlju vse do leta 1810. O tem za Šentrupert pomembnem zgodovinskem mejniku smo se pogovarjali z doc. dr. Julijano Visočnik, zgodovinarico in latinistko, raziskovalko in predavateljico ter vodjo Nadškofijskega arhiva Ljubljana, ki jo Šentrupečani poznajo po avtorstvu odličnega zgodovinskega opisa obdobja župnije sv. Ruperta do jožefinskih reform, objavljenega v monografiji *Župnijska cerkev v Šentrupertu na Dolenjskem* (Peskar, Visočnik in Šimac, 2020).

Šentrupert je bil v prvi polovici 15. stoletja pod močnim vplivom oz. patronatom celjskih grofov in kljub težavam tistega časa, ki

so jih predstavljali zunanji vdori in notranji spori, se zdi, da se je s smrtjo zadnjega med njimi, Ulrika II. (1456–1406), zaključilo »zlato obdobje« Šentruperta. V tem obdobju je nastalo zidano jedro kraja – visok protiturški tabor, zidala se je največja in najlepša cerkev daleč naokoli ... doc. dr. Julijana Visočnik, ali je mogoče vsaj slutiti, kakšna prihodnost se je takrat, pod Celjskimi, obetala Šentrupertu?

Zgodovinarji in vsi tisti, ki jih zgodovina zanima bolj kot pristočasna dejavnost, se včasih ne moremo upreti skušnjavi, da ne bi razmišljali o tem, kaj bi bilo, če bi bilo ... Še posebej hitro do tega pride, če je govora o kaki pomembni in uspešni osebnosti ali rodbini, ki je doživela neslaven konec. Pri naši najbolj znani ter v 14. in 15. stoletju tudi izredno vplivni plemiški rodbini Celjskih nas pogosto zanese v takšno malodane »sanjarjenje«. Vpliv Celjskih je viden na Dolenjskem, gotovo tudi v šentruperski župniji, če ne bi izumrli, bi s svojim delovanjem nadaljevali in pustili še večje sledi, kot so jih že sedaj.

V zgodovino šentruperske župnije so se zapisali v 14. stoletju. Že leta 1336 je oglejski patriarh Bertrand imenoval za novega župnika v Šentrupertu Konrada iz Gleisdorfa (iz škofije Seckau) po predhodnem posvetu s Friderikom I. Žovneškim, od leta 1341 Celjskim, tedanjim deželnim glavarjem Kranjske in Marke. Ali gre pri tem posredovanju že

Doc. dr. Julijana Visočnik
(vir: osebni arhiv)

za odraz ambicij te rodbine v tem prostoru ali zgolj za odsev visoke deželne funkcije, je težko reči, še posebno, ker je že dve leti pozneje Friderik patriarha prosil, naj župniku Konradu dovoli enoletno odsotnost iz župnije, da bi lahko služil Žovneškim. Dejstvo je, da je patriarh Janez, Joannes (Sobieslav), patronatske pravice nad to župnijo in še nad štirimi podelil grofu Hermanu II. Celjskemu šele konec stoletja, leta 1393, kar je papež oziroma papeška kurija potrdila večkrat; 27. avgusta leta 1396 in vsaj še 23. januarja leta 1415. Po smrti zadnjega Celjskega leta 1456 je patronat prešel na Habsburžane (kot marsikje). Malo pred izumrtjem rodovine Celjskih je leta 1450 službovanje v Šentrupertu prevzel Janez Harrer, ki je v župniji deloval vse do leta 1474. Njegova aktivnost je listinsko dobro izpričana, med drugim tudi to, da ga je za župnika predlagal grof Friderik II. Celjski.

Z zatonom Celjskih se je širil vpliv Turjačanov in v Zgodovini župnije Št. Rupert na Dolenjskem (Steklasa, 1913) lahko beremo: »Turjaškim je bila sreča mila, ker je Celjske prezgodaj pobrala smrt za vselej. In od takrat so postali Turjaški pravi mogočnejši ne samo v šentruperškem kraju nego po celem Dolenjskem ...«. Širil se je protestantizem, ki so ga Turjačani močno podpirali, potreba po prenovi Cerkve in duhovščine je postajala vse večja. Kako se je v teh razmerah znašel Šentrupert?

Po izumrtju Celjskih je na Dolenjskem v različnih pogledih precej pridobila rodbina Turjaških, kar je razvidno tudi v župniji Šentrupert. Župnika Harrerja je sicer nasledil Ivan Kraus, a je že po slabem letu odstopil. Nasledil ga je Harrerjev sorodnik Jakob Turjaški (Auersperger), ki se je v župniji in cerkvi lotil različnih del. Bil je hkrati dolenski arhidiakon in prvi novomeški prošt, ki je umrl leta 1499. Jakoba Auerspergerja prvič srečamo 6. maja 1474, ko je oglejskega patriarha prosil za župnijo Šentrupert. Svoji prošnji je dodal še priporočilno pismo cesarja Friderika III., vendar je oglejski patriarh takrat župnijo izročil Ivanu Krausu, ki pa se ji je zaradi boljše službe že kmalu odpovedal. Takrat je župnik v Šentrupertu res postal Jakob Turjaški. Ker je bil sposoben in goreč duhovnik, mu je patriarh že leta 1480 zaupal službo arhidiakona v Slovenski Marki (dolenjski arhidiakonat). Na ta način se je seznanil s stanjem in razmerami na Dolenjskem, ki je z izjemo župnij Šentjernej in Svibno cerkveno-formalno še vedno spadala pod oglejskega patriarha. Novemu dolenskem arhidiakonu so bile podrejene naslednje župnije: Boštanj, Mirna Peč, Mokronog, Novo mesto, Prečna, Polšnik, Soteska, Šmihel, Stopiče, Šentrupert z vikariati, Toplice, Stari trg ob Kolpi in Vavta vas. Tudi na ta način se je širil vpliv Turjaških.

V obdobju reformacije v župniji Šentrupert ni bilo tako burnega dogajanja kot v nekaterih drugih župnijah na Dolenjskem (npr. Dolenjske Toplice). Vizitacijsko poročilo oglejskega

generalnega vikarja Bizancija iz leta 1581 nam vsaj približno očrta dejansko stanje na Kranjskem. Za Šentrupert s tedaj štiri tisoč in dvesto verniki je pomembno predvsem to, da so bili trije gradovi, torej Škrljevo (Wernekerji), Rakovnik (Abfalterji) in Dob (Turjaški ali že Schränkerji), v posesti plemičev, ki so sprejeli luteranstvo. Vizitator navaja, da so se v župnišču znašle mnoge protestantske knjige, ki jih je dal popisati in zapleniti (med njimi sicer ni bilo Trubarja). Zdi se, da se med preprostim prebivalstvom nova vera ni razširila. Ko je leta 1615 protireformacijska komisija v Ljubljano poklicala še zadnje privrženice protestantizma, so bile v Šentrupertu samo še štiri take osebe. Znana je Trubarjeva izjava oziroma njegova uporaba pridevnika »dolenjski«, ko je leta 1575 zapisal: »koker ti dolenski per S. Ruperti inu krajnski kmetiči«, s katero naj bi imel v mislih prav kmete pri Šentrupertu v Mirnski dolini in njihovo pretirano malikovanje.

Nenavadno pa je, da se zmotna vera (reformacija) v Šentrupertu omenja šele leta 1754, ko je bil župnik v Šentrupertu osumljen protestantizma; na območju župnije naj bi se razširile »luther. Irrlehre« (zmotno protestantsko učenje), ki jih je natančno preiskal Rochus von Luidl. Ohranila sta se dva dokumenta, ki nas поблиže seznani z dogajanjem. Prvi je bil izdan 26. marca 1754, potem ko so se že opravili pogovori s tremi konstituti, ki jih je izprašal prav Rochus von Luidl. Zanimalo ga je, kako se župnik obnaša, kdaj in kako opravlja obrede, maše, kako vodi knjige in podobno. Ugotovili so, da župnik ne bere redno maš, da tudi za ostalo obredje ne skrbi najbolj, da vpisi v krstne in poročne knjige niso pravilni, da ima celo luteranske knjige. Treba je bilo torej ukrepati in župnijo »ozdraviti«, rešiti. Drugi dokument prinaša odgovore župljanov v zvezi z istim problemom. Njihovi odgovori se niso nič kaj razlikovali od prej omenjenih, predvsem pa je bilo govora o njegovi npravnosti: je neveden, ni skrben, ne skrbi za opremo cerkve, za paramente, ne zanima se za čistočo cerkve, rad pije, na njem ni nobenega zunanega znamenja

duhovništva, župnijski dohodek zapravlja ... Zdi se torej, da je bil pri tej stvari sicer večji problem v duhovniku, ki se ni obnašal zgledno in ni dobro opravljal svojega dela kakor v »luteranski zmoti«. V tem času je bil župnik v Šentrupertu Vincencij Mlakar, o katerem drugi viri ne poročajo nič kaj slabega, morda bi se lahko to dotikalo tudi Nikolaja Grudna. V vsakem primeru ne gre čisto zanemariti odmevov na protestantizem, čeprav so se pojavili tako pozno, namreč približno 200 let po začetku reformacije in po tem, ko je protireformacija svoje delo temeljito opravila.

Vpliv Turjačanov se je odražal tudi pri imenovanju duhovnikov, tudi v Šentrupertu. Sredi druge polovice 15. stoletja je bil za župnika v Šentrupertu imenovan

Jakob Auersperger, iz galerije proštov v novomeški proštiji
(vir: Dolinar, 1993)

Jakob Turjaški (Auersperger), verjetno nezakonski sin Herbarda Turjaškega iz mlajše dolenske veje te družine. V uvodnem zgodovinskem pregledu v monografiji Župnijska cerkev v Šentrupertu na Dolenjskem (Visočnik, 2020) ste zapisali, da je prav to njegovo četrstoletno župnikovanje in iskanje najučinkovitejših oblik prenove Cerkve močno vplivalo na nadaljnji

potek zgodovine Šentruperta. Kaj je bilo takrat najbolj usodno za zgodovino Šentruperta?

S svojim delovanjem je župnik Jakob Turjaški močno vplival na nadaljnji potek zgodovine župnije Šentrupert, saj je na njegovo prošnjo leta 1493 cesar Friderik III. ustanovil Kolegiatni kapitelj v Novem mestu. S tem dejanjem je hkrati novoustanovljenemu kapitlju poleg župnije Šentrupert dodelil še župnije Mirna Peč, Šmihel pri Novem mestu, Poljane (Stari trg ob Kolpi) ter Ponikva na Štajerskem. Že leta 1494 je bila šentruperska župnija inkorporirana novoustanovljenemu kapitlju kot menzalna posest prošta. Po inkorporaciji župnije je vsakokratni novomeški prošt postal župnik v Šentrupertu, ki ga je prezentiral cesar oziroma deželni vladar. Potrditev imenovanja pa je bila v rokah oglejskega patriarha, od 1667 pa podelitev in potrditev. Z inkorporacijo je župnija izgubila svojo samostojnost, hkrati pa še pomen in veljavo. Zato sta bila župnija in njen razvoj od 16. stoletja naprej močno vezana na dejavnost in ambicije novomeških proštov, ki so v Šentrupertu nastavliali svoje vikarje ali namestnike, pogosto iz vrst novomeških kanonikov. Z ustanovitvijo Kolegiatnega kapitlja konec 15. stoletja je župnija vstopila v obdobje, ki so ga tako kot večino slovenskih župnij zaznamovale hude stiske. Resda je bila cerkev leta 1497 v gradbenem smislu dokončana, a je bilo treba že takoj misliti na varnost, ki so jo tedaj že nekaj desetletij bolj ali manj intenzivno ogrožali turški vpadi. Toda kljub temu je župniji poleg obzidja in prilagoditve okenskih odprtín v obrambne namene uspelo do leta 1520 cerkev v celoti opremiti in organizirati svečano posvetitev.

Zapletalo pa se je menda že pri njegovem imenovanju za šentruperskega župnika, oglejski

patriarh Marko Barbo je namreč zavrnil njegovo prvo prošnjo za župnijo Šentrupert. Jakob Turjaški (Auersperger) in somišljeniki pa so imeli tudi pri ustanavljanju Kolegiatnega kapitlja kar nekaj težav. Vse skupaj je menda potekalo mimo volje krajevnega ordinarija. V monografiji Prošti novomeškega kapitlja (Dolinar, 1993) lahko beremo, da je oglejski patriarh Nicolo Donato 20. marca 1493 svojemu arhidiakonu v Novem mestu celo zagrozil z izobčenjem, če ne bo takoj prenehal s pripravami za ustanovitev Kolegiatnega kapitlja v Novem mestu. Torej, kar nekaj zapletov na poti ustanavljanja nove oblike skupnega življenja škofijskih duhovnikov. Kakšne možnosti za prenovo Cerkev, poleg ustanovitve kapitlja, so takrat še obstajale in kako bi se v njih lahko znašla župnija Šentrupert?

Jakob Turjaški je imel gotovo zelo pomembno vlogo tudi pri ustanovitvi Kolegiatnega kapitlja v Novem mestu. Kot dolenski arhidiakon je pač izredno dobro poznal stanje nravi med tamkajšnje duhovščino. Ker je deloval v skladu z obema konciloma 15. stoletja (koncil v Konstanci ter koncil v Bazlu), si je za enega od ciljev zastavil npravno in duhovno prenovo duhovščine v »njegovem arhidiakonatu«. Kako to doseči!? Bo konstantno opominjanje in karanje padlo na plodna tla?! Nujno ni. Zato se je s somišljeniki odločil, da vzpostavijo Avguštinovo obliko skupnega življenja škofijskih duhovnikov, ki bi tako v praksi živeli skupaj, živeli evangelij, si pri tem pomagali, se spodbujali, skupaj molili in opravljali drugo obredje ter jedli od skupne mize. Za vse to pa je bilo treba izpolniti kar nekaj pogojev: npr. materialna osnova, da jih npr. revščina ne bi spet prisilila k nepriemernemu vedenju, pa seveda dovoljenje svetne in privolitev cerkvene oblasti. Če do ustanovitve Kolegiatnega kapitlja ne bi prišlo, bi Šentrupert gotovo ohranil večjo samostojnost, in vprašanje je, kako bi tekla njegova zgodovina predvsem v zadnjem obdobju, ko je še bil del kapitlja.

Izpod njegovega okrilja je župnija izšla na začetku 19. stoletja gospodarsko in duhovno popolnoma izčrpana.

Številni viri potrjujejo, da je bilo na prehodu iz 18. v 19. stoletje »gospodarsko in duhovno stanje šentruperske župnije povsod na slabem glasu ...«. Župnik Franc Likovič je leta 1809 odstopil že po mesecu in pol z obrazložitvijo, »... da ni vedel, za kaj je prosil« (Šimac, 2020). Župnija Šentrupert je postala samostojna šele leta 1810 z župnikom Josipom Bučarjem, ki je ob prihodu v Šentrupert »prevzel župnijsko gospodarstvo v prav slabem stanju ... prevzel je eno kravo in 14 veder vina ...« (Steklasa, 1913). Večstoletno breme novomeškega Kolegiatnega kapitlja je bilo za šentrupersko župnijo očitno res pretežno.

Najlepša hvala, spoštovana doc. dr. Julijana Visočnik, za dragocen vpogled v zgodovinsko obdobje Šentruperta ob koncu srednjega veka, ko je »šentruperski kraj«, po Steklasovem mnenju nekoč primerljiv s takratnim Celjem v štajerskem delu Savinjske marke, izgubil svojo nekdanjo samostojnost, pomen in veljavo.

Pogovarjal se je Jože Uhan
joze.uhan@telemach.net

Viri:

- Dolinar, F. M.: Prošti novomeškega kapitlja. Dolenjska založba, 1993
- Peskar, R. (avtor in urednik), Visočnik, J., Šimac M.: Župnijska cerkev v Šentrupertu na Dolenjskem. Slovensko konservatorsko društvo, 2020
- Steklasa, I.: Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem. Samozaložba, 1913
- Šimac, M.: Od Marije Terezije do druge svetovne vojne. V: Peskar, R. (avtor in urednik), Visočnik, J., Šimac, M.: Župnijska cerkev v Šentrupertu na Dolenjskem. Slovensko konservatorsko društvo, 2020
- Visočnik, V.: Župnija sv. Ruperta v jožefinskih reformah. V: Peskar, R. (avtor in urednik), Visočnik, J., Šimac, M.: Župnijska cerkev v Šentrupertu na Dolenjskem. Slovensko konservatorsko društvo, 2020

Hruškov drevored ob cesti na Dob v Slovenski vasi

foto: Andrej Hudoklin

Med vožnjo po regionalni cesti med Trebnjem in Mokronogom se nam pred Slovensko vasjo odpre zanimiv pogled na drevored, ki teče po grebenu od omenjene ceste proti Zavodu za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni.

Dobrega pol kilometra dolg hruškov drevored je bil zasajen v dvajsetih ali tridesetih letih 20. stoletja na izpostavljeni legi in predstavlja pomemben krajinski poudarek v Mirnski dolini.

Drevored je pred 2. svetovno vojno povezoval območji dveh gradov oz. dvorcev – Doba in Rakovnika. Dvorec Dob je stal ob južnem koncu drevoreda. Severno od drevoreda in hkrati severno od glavne ceste, ki povezuje Mirno z Mokronogom, je nekoč stal dvorec Rakovnik. Bil je mnogo večji in mogočnejši od Doba. Ob njem je bil tudi lepo oskrbovan vrt oz. park, od katerega ni ostalo nič razpoznavnega.

Oba gradova sta bila na žalost med in po drugi svetovni vojni uničena. Hruškov drevored je edini pomnik nekdanje kakovosti urejanja prostora in vrtno kulture v tem območju.

Drevoredi visokodebelnega sadnega drevja so poleg visokodebelnih travniških sadovnjakov eden pestrejših življenjskih prostorov v kulturni krajini. Drevesa z visokimi krošnjami soustvarjajo značilno krajinsko podobo, cenimo jih tudi zaradi okusnih in uporabnih sadežev, hkrati so domovanja številnih živali. Na stara odrasla drevesa se naselijo mravlje in druge žuželke, ki privabijo velike in majhne detle ter zelene žolne. Ti vanje klešejo gnezdilna dupla, ki jih za njimi uporabijo sekundarni gnezdilci: škorec, brglez, vijeglavka ... Večja dupla, nastala s trohnenjem, lahko gostijo smrdokavro, čuka, velikega skovika in lesno sovo. V krošnjah spletajo gnezda srakoperji, grilčki, srake, kosi ... Ves ta raznoliki življenjski orkester vpliva na ohranjanje naravnih procesov v krajini in s tem krepi njeno odpornost na vedno večje podnebne spremembe.

Drevoredna drevesa so kljub starosti v dobrem stanju. Nekaj dreves se je v preteklosti že odstranilo in v letu 2019 nadomestilo z novimi sadikami

hruške, sorte »vinska moštnica«. V letošnjem letu smo med pomladanskim pregledom stanja opazili znake odmiranja na enem od dreves. Po pregledu strokovnjakov Službe za varstvo rastlin na KGZS – Zavodu Novo mesto, se je izkazalo, da gre najverjetneje za okužbo s fitoplazmo. To so bakterije brez celičnih sten, ki živijo v prevodnih tkivih dreves. Okužba se lahko prenaša na ostala drevesa preko žuželk, zato je bilo drevo odstranjeno. V prihodnosti bo izvedena nadomestna sadnja odstranjene hruške in ostalih manjkajočih dreves v drevorednih linijah.

Zaradi pomena in vloge je drevored varovan kot ekosistemska naravna vrednota (Slovenska vas – drevored, ID 8569), prav tako ima status kulturnega spomenika lokalnega pomena (Dob v Mirnski dolini - Hruškov drevored EID 1-07495) in je eden redkih drevoredov na Dolenjskem s tema statusoma. Zaradi vrednosti za njega družno skrbimo lokalna skupnost, Zavod RS za varstvo narave, Zavod za kulturno dediščino Slovenije in Zavod za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni.

dr. Peter Železnik
Zavod RS za varstvo narave
Območna enota Novo mesto

Recepti iz Šentruperta: Bučeva, češpljeva in prsilena repa s kašo

Največja in najpogostejša skupina jedi, ki so se na jedilniku prebivalstva v Šentrupertu in njegovi okolici pojavljale vse do druge polovice 20. stoletja, so prav gotove kašnate in močnate jedi.

Starim Slovanom je proso pomenilo simbol rodovitnosti, zato je bila prosena kaša najpomembnejša obredna jed pri ženitovanjih. Na Slovenskem je bila prosena kaša vsakdanja jed vsaj pet stoletij od srednjega veka naprej. Največ prosa so pridelovali na Gorenjskem in v Prekmurju. Gorenjsko naj bi imenovali kar Kašarija, prebivalce pa Kašarje.

Kaša je bila še v prvi polovici 20. stoletja pomemben del prehrane tudi v okolici Šentruperta, predvsem prosena je bila

vsestransko živilo. Proso so stopali in v pšeno spreminjali mlinarji. Stopali so proso in ječmen, da je nastala kaša, to pomeni, da so zrnje prosa ali ječmena oluščili, da je nastala kaša. Manjše količine kaše so si ponekod naredili kar doma v leseni pripravi za stopanje, ki so ji rekli štipenca. Proseni kaši so rekli tudi pšen, pšena kaša, ječmenovi kaši pa ješprenj, iz katerega so kuhali jed, imenovano ješprenj ali ričet, eno izmed redkih jedi iz kaše, ki je v prehrani navzoča še danes.

Velikokrat so jedli mlečno kašo, ki je bila kuhana na mleku, v jesenskem in zimskem času češpljevo kašo, ki so jo zabelili z ocvirki, jeseni bučevo kašo (mlečno kašo s svinjskimi bučami), zabeleno kašo (zabeljeno kašo), prava poslastica pa je bila pečena kaša. Proseno kašo pa so dodajali tudi v druge jedi, kot je prsilena repa s kašo (prisiljena repa s proseno kašo). Poleg močnika je bila kaša največkrat na mizi za večerjo.

Bučeva kaša (bučna kaša)

Sestavine: Svinjske buče, mleko, sol, prosena kaša.

Priprava: Buče olupimo, očistimo semen, narežemo na manjše kose in do mehkega skuhamo v osoljeni mešanici vode in mleka ali pa samo v mleku. Zmešano, zakuhamo proseno kašo ter kuhamo toliko časa, da se kaša skuha.

Češpljeva kaša (prosenka kaša s suhimi češpljami)

Sestavine: Suhe češplje, voda, prosena kaša, sol, ocvirki.

Priprava: V vrelo soljeno vodo damo kuhat oprane ter predhodno namočene suhe češplje. Ko so češplje kuhane, zakuhamo proseno kašo ter skuhamo do konca. Jed zabelimo z ocvirki.

Prsilena repa s kašo (prisiljena repa s proseno kašo)

Sestavine: Sveža repa, voda, sol, kis za vlaganje (0,5 dcl na 4 l mase), moka, ocvirki, prosena kaša.

Priprava: Svežo repo naribamo in damo kuhat. Ko zavre in je že malo mehka, dodamo kis ter solimo. V jed zakuhamo proseno kašo, dodamo podmet (v vodi raztepena moka), da se malo zgosti, in skuhamo do konca. Zabelimo z ocvirki. Poleg take repe lahko ponudimo žgance, fižol ali zmešanco (matevž).

Mojca Ramovš

Delno povzeto po *Mama kašo kuhala: Kulinarčna dediščina v šentruperski dolini*. Etno družabno društvo, Draga pri Šentrupertu 2013.

Deževni zaključek poletja naj bo uvod v barvito in dogodkov polno jesen

V Krajevni knjižnici Šentrupert sta poletna meseca v znamenju dveh bralnih izzivov in Barbie zabave minila, kot bi mignil. Deklice so se družile z barbikami, ustvarjale, pele, plesale, se ličile in se po želji fotografirale v foto kotičku. Zaigrale so tudi zabavne Barbie predstave. Seveda pa ni manjkal niti Ken.

Za odrasle smo že tretje leto zapored pripravili Poletni bralni izziv, osnovnošolci pa so letošnje poletje v Vesolju bralnih izzivov izbirali med kakovostnimi knjigami, ki so prejele nagrado Zlata hruška. Zloženke za oba izziva so v knjižnici zbirali do 4. septembra. Mlade nadobudne bralce bomo nagradili 25. septembra v Trebnjem na zabavnem dogodku z radijskim in televizijskim napovedovalcem, novinarjem, scenaristom, mladinskim pisateljem in glasbenikom Ambrožem Kvartičem.

foto: Karmen Papež

V oktobru bomo ponovno začeli z Jurčkovim nahrbtnikom za najmlajše bralce in Bralnimi potepanji za odrasle. Letos se bomo potepali po glasbenem svetu. Pridružite se nam tudi 9. oktobra v Trebnjem, ko bomo gostili pisatelja Damijana Šinigoja, obenem pa nagradili bralce Poletnega bralnega izziva in predstavili Bralna potepanja 2023/2024. Naše najmlajše bralce v sredo, 4. 10.

2023, ob 18.00 vabimo za začetek naših ur pravljic; kot je to že v navadi, se bomo srečevali vsakih 14 dni.

V Šentrupertu letos jeseni načrtujemo tudi nekaj prireditev. Spremljajte našo spletno stran in socialna omrežja, na katerih vas bomo o vsem pravočasno obvestili, da dogodkov ne boste zamudili.

Patricija Tratar,
Knjižnica Pavla Golie Trebnje

Dan dogodivščin v trebanjski galeriji

V Galeriji likovnih samorastnikov Trebnje je od letos na voljo virtualna izkušnja, na kateri vas spremlja naš varuh galerije Samo Rastnik.

V poklon njegovemu dolgoletnemu prizadevanju za varovanje galerije smo v četrtek, 24. avgusta, pripravili Dan dogodivščin s Samom Rastnikom.

Zjutraj smo se z otroki družili ob ustvarjanju kazalk, ki so nastale po vzoru enega od galerijskih spominkov, in se zabavali s kostumi, s pomočjo katerih smo se našemili v umetnike, umetnice in varuhe galerije. Polni vtisov in idej smo se lotili tudi risanja naše interpretacije varuha galerije. Nastali so galerijski zmaji in

princese ter Samoti najrazličnejših oblik. Dogajanje smo zaključili s predstavitvijo novih galerijskih pridobitev in nagradnim kvizom. V znanju o delovanju galerije sta se pomerili ekipi Čebelnice in Tigri. Slednji so povedli za 4 točke in si prisvojili bone za kosila v Hotelu Opara. Prijetno vzdušje dopoldanskega dogajanja se je nadaljevalo čez cel dan. Ob posebni priložnosti smo vsem detektivom, ki so razvozlati uganke na našem Virtualnem vodniku GLST, podarili tudi posebno nagrado, ki smo jo zasnovali in natisnili s 3D tiskalnikom. Če še niste imeli priložnosti izkusiti posebne digitalne dogodivščine v galeriji, lepo vabljeni na raziskovanje samorastniške umetnosti v prihajajočih jesenskih mesecih.

Deja Bečaj,
Galerija likovnih samorastnikov
Trebnje

foto: Arhiv GLST

Nov nižji gasilski častnik v GPO Šentrupert

Gasilska zveza Trebnje je v prvem polletju tega leta organizirala in izvajala tečaj za nižjega gasilskega častnika (NGČ).

Tečaj, ki obsega 69 ur teoretičnih predavanj in 44 ur praktičnih vaj, je obiskovalo 24 tečajnikov in tečajnic. Vsi so teoretične in praktične obveznosti uspešno zaključilo na praktičnem zaključnem izpitu v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje Ig pri Ljubljani pred komisijo, ki jo je določila Gasilska zveza Slovenije (GZS), ki je nosilec tečaja.

Poleti, 12. julija 2023, pa je bila v dvorani PGD Trebnje še svečana

podelitev čina 21 novim NGČ v vseh štirih gasilskih poveljstvih občin v trebanjski gasilski zvezi. **Iz GPO Šentrupert je nov čin pridobil Grega UDOVČ, član in poveljnik PGD Šentrupert.**

Vsem nosilcem in nosilkam novega čina iskrene čestitke in srečno pri opravljanju gasilske službe.

M. F., Gasilska zveza Trebnje

Dajem kri, kaj pa ti?

Hvala vsem krvodajalcem, da ste se ponovno odločili in darovali kri. Avgusta smo namreč organizirali že tretjo letošnjo terensko krvodajalsko akcijo, ki se je je v štirih dneh udeležilo 312 krvodajalcev.

Darovanje krvi je ena najplemenitejših oblik pomoči sočloveku. Hvala tudi OŠ Pavla Lunačka Šentrupert za vso podporo pri organizaciji.

Vabimo vse, da se opogumite in se udeležite naslednje krvodajalske akcije, ki bo v začetku prihodnjega leta.

Katja Strmole, RKS OZ Trebnje

Zdravstveno letovanje otrok na Debelem Rtiču

Od 10. do 17. avgusta je na Debelem rtiču na priporočilo osebnega zdravnika letovalo 45 otrok iz občin Trebnje, Mirna, Šentrupert in Mokronog-Trebelno.

Vreme je bilo idealno za brezskrbno uživanje v vodi, kakovostno druženje v senci borovega gozdička in razigrane zabavne večere. Posebno doživetje je bil tudi izlet z ladjico v Izolo, veslanje na supih in v kanujih.

Lepo je spoznati nove prijatelje in preživeti teden na morju v družbi vrstnikov, saj taka doživetja ostanejo in nas obogatijo z neprecenljivo izkušnjo, ki nas spremlja vse življenje.

Sredstva za organizacijo letovanja pridobimo na razpisih Ministrstva za zdravje, vseh štirih občin, del pa prispevajo starši.

Veseli smo, da so tudi letos otroci na letovanju uživali in se domov vrnili nasmejani, zdravi in polni doživetij.

Katja Strmole, RKS-OZ Trebnje

RKS OZ TREBNJE
RIMSKA c. 33
8210 Trebnje

V novo šolsko leto polni elana

Tudi za novo šolsko leto smo na CIK Trebnje pripravili zanimive programe za vse generacije – za otroke, mladino, zaposlene, upokoјence ...

Vse, ki si želijo narediti korak naprej pri svojem poklicu in v karieri, vabimo k vpisu v trenutno zelo aktualne programe in iskane poklice na trgu dela: NPK računovodja, socialni oskrbovalec na domu in dietni kuhar. Tujce, ki si morate do aprila 2024 urediti status bivanja v Sloveniji, vabimo k vpisu v brezplačni tečaj Začetna integracija priseljencev.

5. oktobra ob 9. uri bo naša vrata odprla Univerza za tretje življenjsko obdobje Trebnje. Otvoritev bo tokrat v Kulturnem domu Mokronog.

Za več informacij smo vam na voljo na 07 34 82 100 ali info@ciktrebnje.si, več o programih lahko preberete na naši

spletni strani www.ciktrebnje.si ali nas spremljajte na CIK Facebook strani.

Tanja Vrčkovnik Kravcar, CIK Trebnje

foto: FotoEving

ŠENTRUPERT

Prikaz **Zdravje v občini 2023** je namenjen pregledu ključnih kazalnikov zdravja v občini v primerjavi s slovenskim in regionalnim povprečjem.

Okolje, v katerem ljudje bivajo in delajo, pomembno vpliva na njihovo zdravje. S prikazom zdravstvenega stanja želimo spodbuditi deležnike na lokalni ravni, zlasti odločevalce, pri njihovih aktivnostih za promocijo in krepitev zdravja svojih prebivalcev.

Podatke za vse slovenske občine, dodatne grafične prikaze in definicije kazalnikov najdete na spletni strani <http://obcine.nijz.si>.

Več podatkov o zdravju pa lahko najdete na spletni strani <https://podatki.nijz.si>.

NEKAJ DEJSTEV O ZDRAVJU V OBČINI

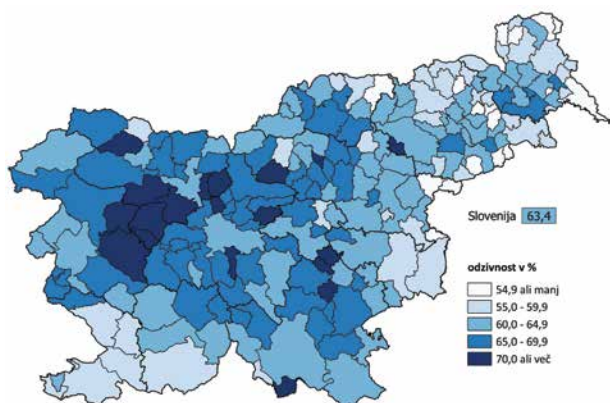
Zdravstveno stanje in umrljivost

- Bolniška odsotnost delovno aktivnih prebivalcev je trajala povprečno 21,4 koledarskih dni na leto, v Sloveniji pa 19,4 dni.
- Delež oseb, ki prejemajo zdravila zaradi povišanega krvnega tlaka, je bil blizu slovenskemu povprečju, za sladkorno bolezen velja enako.
- Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi srčne kapi je bila 1,7 na 1000 prebivalcev, starih 35 do 74 let, v Sloveniji pa 2,0.
- Pri starejših prebivalcih občine je bila stopnja bolnišničnih obravnav zaradi zlomov kolka 9,1 na 1000, v Sloveniji pa 6,4.
- Delež uporabnikov pomoči na domu je bil višji od slovenskega povprečja.

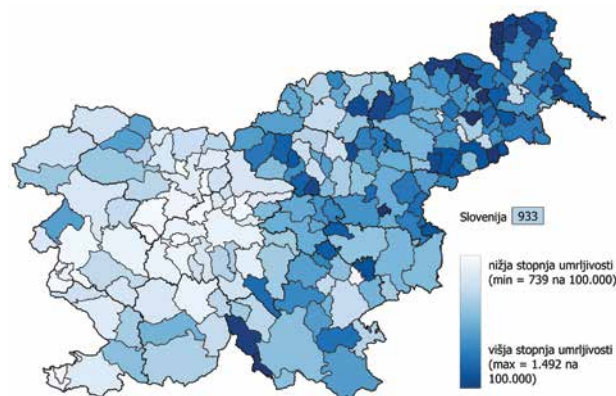
- Stopnja umrljivosti zaradi samomora je bila 28 na 100.000 prebivalcev, v Sloveniji pa 18.

Dejavniki tveganja za zdravje in preventiva

- Telesni fitnes otrok je bil blizu slovenskemu povprečju.
- Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi poškodb v transportnih nezgodah je bila 0,4 na 1000 prebivalcev, v Sloveniji pa 1,1.
- Delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji je bil višji* od slovenskega povprečja.
- Odzivnost v Program Sviti - presejanju za raka debelega črevesa in danke je bila 75,3 %, v Sloveniji pa 63,4 %.
- Presejanost v Programu Zora - presejanju za raka materničnega vratu je bila 72,3 %, v Sloveniji pa 71,7 %.

Slika 1: Odzivnost v Program Sviti, 2021

Slika 2: Umrljivost po stalnem bivališču na 100.000 prebivalcev - starostno standardizirana, povprečje 2017–21

* Vrednost izbranega kazalnika zaradi majhnosti opazovane populacije (majhnega števila primerov) ni zanesljiva.

Izstopajoča je tudi skoraj tretjina posameznikov, ki kot težko ali zelo težko navaja pridruženost športnemu klubu ali vadbeni skupini ob želji po telesni dejavnosti, pri čemer sta bila izpostavljena predvsem vpliva starosti in finančnega položaja oz. prikrajšanosti. Prikrajšanost je bila izračunana na podlagi samoocene težavnosti kritja mesečnih življenjskih stroškov ter stroškov za morebitne samoplačniške zdravstvene storitve in zdravila. Težavnost vključitve v takšne aktivnosti je izrazila dobra petina anketirancev brez finančne prikrajšanosti, skoraj polovica zelo finančno prikrajšanih ter več kot polovica starejših od 70 let. To kaže na pomembnost finančno dostopne in različnim starostnim skupinam prilagojene organizirane telesne dejavnosti.

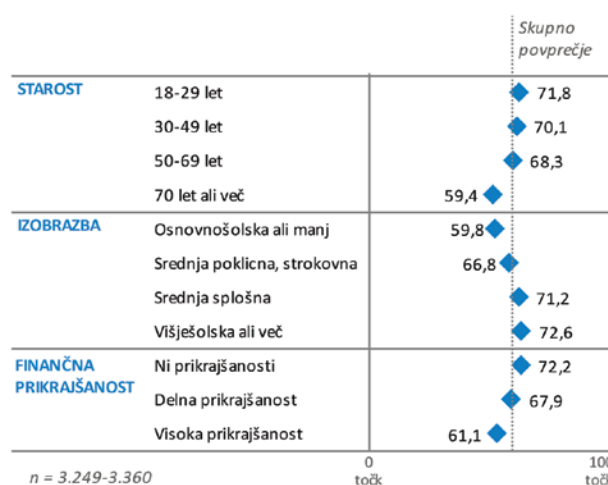
Slika 5: Deleži ocen "težko" ali "zelo težko" za opravila, ki jih je kot takšna ocenila več kot četrtina anketirancev.

Družbene razlike v zdravstveni pismenosti

Za usmerjanje ukrepov in izvajanje dejavnosti za dvig zdravstvene pismenosti je pomembno tudi razumevanje razlik med različnimi družbeno-ekonomskimi skupinami prebivalstva. Pri tem je posebno pozornost potrebno namenjati ranljivim skupinam. Kot izstopajoči dejavniki so se izkazali starost, izobrazba in dohodek. Dosežena zdravstvena pismenost upada s starostjo in se povečuje z izobrazbo (slika 6). Pri tem je nižja povprečna stopnja še posebej izstopajoča med osebami, stari 70 let ali več, ter osebami z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo, v manjši meri tudi med srednje poklicno oz. strokovno izobraženimi. Podatki tudi kažejo v povprečju občutno nižjo stopnjo zdravstvene pismenosti med finančno bolj prikrajšanimi posamezniki. Te ugotovitve so še posebej zaskrbljujoče, saj se nižja stopnja zdravstvene pismenosti najpogosteje izraža pri tistih skupinah prebivalstva, pri katerih so tudi pogostejše prisotna zdravstvena tveganja.

Naslavljanje problematike zdravstvene pismenosti

Visok delež odraslih z nezadostno ali problematično stopnjo zdravstvene pismenosti, izpostavljena težavnost izvedbe nekaterih opravil obdelave zdravstvenih informacij pri skrbi za zdravje ter ugotovljene neenakosti glede na družbeno-ekonomski položaj kažejo na nujnost naslavljanja problematike zdravstvene pismenosti v Sloveniji. To je med drugim mogoče doseči s formalnim in neformalnim izobraževanjem ter z ustreznimi prilagoditvami zdravstvenih storitev in drugih dejavnosti, namenjenih skrbi za zdravje. Takšne prilagoditve zajemajo enostavno dostopno in razumljivo podajanje zdravstvenih informacij, dvig prepoznavnosti zaupanja vrednih virov informacij ter spodbujanje vključevanja prebivalcev v široko dostopne dejavnosti za preprečevanje bolezni in krepitev zdravja.

Slika 6: Povprečno doseženo število točk pri splošni zdravstveni pismenosti glede na družbeno-ekonomske značilnosti anketirancev in primerjava s skupnim povprečjem (označenim črtkano).

Upoštevanje teh vidikov je ključno tudi pri dejavnostih za ohranjanje in krepitev zdravja na lokalni ravni. To ne vključuje le storitev promocije zdravja, preventive in kurative v primarnem zdravstvenem varstvu, temveč imajo nepogrešljivo vlogo tudi s krepitvijo zdravja povezane dejavnosti drugih ključnih deležnikov v lokalnih skupnostih – občin, izobraževalnih ustanov, organizacij s področja socialnega varstva, nevladnih organizacij, gospodarskih družb ter mnogih drugih organizacij in posameznikov. Razumevanje in upoštevanje problematike zdravstvene pismenosti pri načrtovanju in izvajanju teh dejavnosti lahko poveča njihovo dostopnost in uspešnost pri ohranjanju in krepitvi zdravja ter dvigu zdravstvene pismenosti lokalnega prebivalstva.

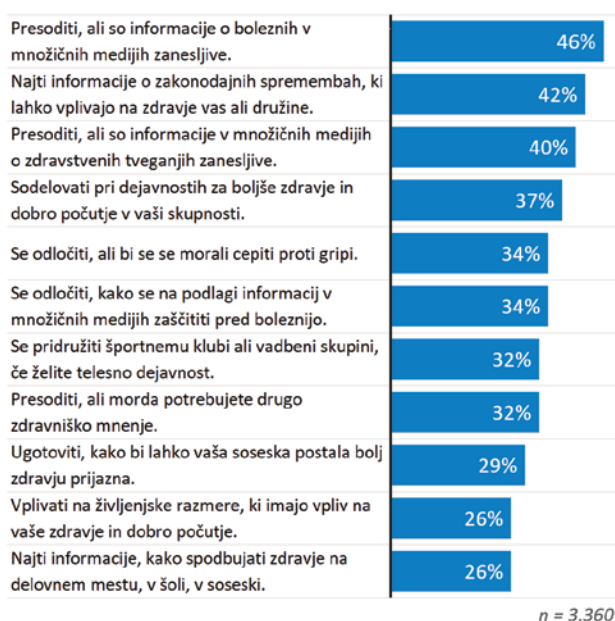
Več o raziskavi in njenih rezultatih je na voljo v poročilu <https://niz.si/publikacije/zdravstvena-pismenost-odraslih-v-sloveniji/>.

Nacionalna raziskava zdravstvene pismenosti v Sloveniji je potekala v okviru projekta Dvig zdravstvene pismenosti v Sloveniji – ZaPiS, ki ga sofinancirata Republika Slovenija v višini 20 % vrednosti in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada v višini 80 % vrednosti.

Vsebinsko sta pripravila Nejc Berzelak in Sanja Vrbovšek, Center za upravljanje programov preventive in krepitev zdravja

Izstopajoča je tudi skoraj tretjina posameznikov, ki kot težko ali zelo težko navaja pridružitve športnemu klubu ali vadbeni skupini ob želji po telesni dejavnosti, pri čemer sta bila izpostavljena predvsem vpliva starosti in finančnega položaja oz. prikrajšanosti. Prikrajšanost je bila izračunana na podlagi samoocene težavnosti kritja mesečnih življenjskih stroškov ter stroškov za morebitne samoplačniške zdravstvene storitve in zdravila. Težavnost vključitve v takšne aktivnosti je izrazila dobra petina anketirancev brez finančne prikrajšanosti, skoraj polovica zelo finančno prikrajšanih ter več kot polovica starejših od 70 let. To kaže na pomembnost finančno dostopne in različnim starostnim skupinam prilagojene organizirane telesne dejavnosti.

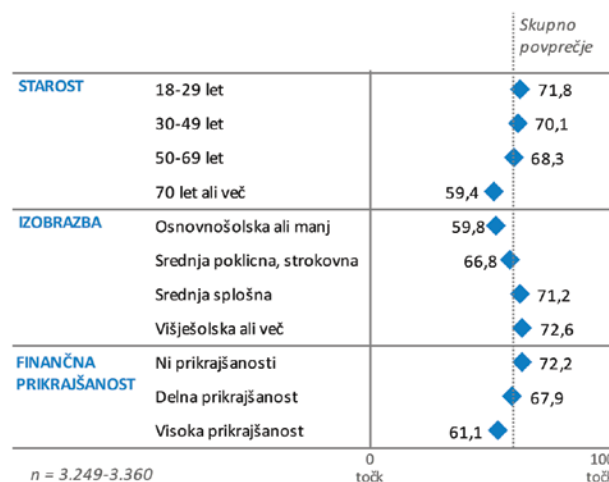
Slika 5: Deleži ocen "težko" ali "zelo težko" za opravila, ki jih je kot takšna ocenila več kot četrtina anketirancev.

Družbene razlike v zdravstveni pismenosti

Za usmerjanje ukrepov in izvajanje dejavnosti za dvig zdravstvene pismenosti je pomembno tudi razumevanje razlik med različnimi družbeno-ekonomskimi skupinami prebivalstva. Pri tem je posebno pozornost potrebno namenjati ranljivim skupinam. Kot izstopajoči dejavniki so se izkazali starost, izobrazba in dohodek. Dosežena zdravstvena pismenost upada s starostjo in se povečuje z izobrazbo (slika 6). Pri tem je nižja povprečna stopnja še posebej izstopajoča med osebami, stari 70 let ali več, ter osebami z osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo, v manjši meri tudi med srednje poklicno oz. strokovno izobraženimi. Podatki tudi kažejo v povprečju občutno nižjo stopnjo zdravstvene pismenosti med finančno bolj prikrajšanimi posamezniki. Te ugotovitve so še posebej zaskrbljujoče, saj se nižja stopnja zdravstvene pismenosti najpogosteje izraža pri tistih skupinah prebivalstva, pri katerih so tudi pogostejše prisotna zdravstvena tveganja.

Naslavljanje problematike zdravstvene pismenosti

Visok delež odraslih z nezadostno ali problematično stopnjo zdravstvene pismenosti, izpostavljena težavnost izvedbe nekaterih opravil obdelave zdravstvenih informacij pri skrbi za zdravje ter ugotovljene neenakosti glede na družbeno-ekonomski položaj kažejo na nujnost naslavljanja problematike zdravstvene pismenosti v Sloveniji. To je med drugim mogoče doseči s formalnim in neformalnim izobraževanjem ter z ustreznimi prilagoditvami zdravstvenih storitev in drugih dejavnosti, namenjenih skrbi za zdravje. Takšne prilagoditve zajemajo enostavno dostopno in razumljivo podajanje zdravstvenih informacij, dvig prepoznavnosti zaupanja vrednih virov informacij ter spodbujanje vključevanja prebivalcev v široko dostopne dejavnosti za preprečevanje bolezni in krepitev zdravja.

Slika 6: Povprečno doseženo število točk pri splošni zdravstveni pismenosti glede na družbeno-ekonomske značilnosti anketirancev in primerjava s skupnim povprečjem (označenim črtkano).

Upoštevanje teh vidikov je ključno tudi pri dejavnostih za ohranjanje in krepitev zdravja na lokalni ravni. To ne vključuje le storitev promocije zdravja, preventive in kurative v primarnem zdravstvenem varstvu, temveč imajo nepogrešljivo vlogo tudi s krepitvijo zdravja povezane dejavnosti drugih ključnih deležnikov v lokalnih skupnostih – občin, izobraževalnih ustanov, organizacij s področja socialnega varstva, nevladnih organizacij, gospodarskih družb ter mnogih drugih organizacij in posameznikov. Razumevanje in upoštevanje problematike zdravstvene pismenosti pri načrtovanju in izvajanju teh dejavnosti lahko poveča njihovo dostopnost in uspešnost pri ohranjanju in krepitvi zdravja ter dvigu zdravstvene pismenosti lokalnega prebivalstva.

Več o raziskavi in njenih rezultatih je na voljo v poročilu <https://nijz.si/publikacije/zdravstvena-pismenost-odraslih-v-sloveniji/>.

Nacionalna raziskava zdravstvene pismenosti v Sloveniji je potekala v okviru projekta Dvig zdravstvene pismenosti v Sloveniji – ZaPiS, ki ga sofinancirata Republika Slovenija v višini 20 % vrednosti in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada v višini 80 % vrednosti.

Vsebinsko sta pripravila Nejc Berzelak in Sanja Vrbovšek, Center za upravljanje programov preventive in krepitev zdravja

Kazalniki zdravja v občini: Šentrupert

Prikazane so izbrane vrednosti kazalnikov zdravja za občino v primerjavi z upravno enoto, statistično regijo in Slovenijo. Graf kaže primerjavo kazalnikov na ravni občine z državnim povprečjem. Kazalniki so testirani na statistično značilnost. V majhnih občinah zaradi majhnega števila dogodkov lahko pričakujemo večja nihanja vrednosti kazalnikov med posameznimi leti. Definicije, dodatni podatki in grafični prikazi so dostopni na NIJZ spletni strani <http://obcine.nijz.si>.

● ▲ ▼ Položaj občine glede na povprečje Slovenije (I) in glede na razpon vrednosti po občinah od najnižje do najvišje (■). Pri kazalnikih, kjer ni oznake, v opazovanem časovnem obdobju ni bilo pojava (°).

Barve in oblike oznak pomenijo: ▲ Zelena – občina je statistično značilno boljša od povprečja preostale Slovenije. ■ Modra – občina je statistično značilno različna od povprečja preostale Slovenije, zelenega gibanja kazalnika ni mogoče enoznačno določiti. ▼ Rdeča – občina je statistično značilno slabša od povprečja preostale Slovenije. ● Rumena – občina se statistično značilno ne razlikuje od povprečja preostale Slovenije. ○ Bela – vrednost izbranega kazalnika zaradi majhnosti opazovane populacije (majhnega števila primerov) ni zanesljiva.

	Kazalnik	Občina	UE	Regija	SLO	Enota	Manj od povprečja	Več od povprečja
Prebivalci in skupnost	1.1 Razvitost občine	1,09	/	/	1,00	indeks		
	1.2 Prirast prebivalstva	11,6	6,2	2,1	-0,9	‰		
	1.3 Starejše prebivalstvo (nad 80 let)	4,1	4,8	5,4	5,5	%		
	1.4 Osnovno izobraženi odrasli (OŠ ali manj)	18,7	14,6	14,8	12,7	%		
	1.5 Stopnja delovne aktivnosti	57,5	70,1	68,5	66,1	%		
Dejavniki tveganja	2.1 Telesni fitnes otrok	37,9	46,3	5	43,7	indeks		
	2.2 Prekomerna prehranjenost otrok	29,4	33,3	5	28,7	%		
	2.5 Poškodovani v transportnih nezgodah	0,4	0,9	1,2	1,1	sss/1000		
	2.6 Prometne nezgode z alkoholiziranimi povzročitelji	15,1	8,2	9,6	8,5	%		
	2.13 Dostop do varnih kolesarskih in sprehajalnih poti	94,3 ^m	100,0	96,3	97,5	%		
	2.14 Sodelovanje pri odločitvah skupnosti	60,9 ^m	60,1	54,2	50,8	%		
Preventiva	3.1 Odzivnost v Program Svit	75,3	67,6	66,1	63,4	%		
	3.2 Presejanost v Programu Zora	72,3	73,5	70,8	71,7	%		
	3.4 Presejanost v Programu DORA	81,5	80,6	80,1	78,0	%		
Zdravstveno stanje	4.2 Bolniška odsotnost	21,4	19,2	20,8	19,4	dnevi		
	4.3 Astma pri otrocih in mladostnikih (0-19 let)	0,0	0,1	0,3	0,5	sss/1000		
	4.4 Bolezni, neposredno pripisljive alkoholu (15 let in več)	2,4	1,7	1,5	1,7	sss/1000		
	4.5 Prejemniki zdravil zaradi sladkorne bolezni	5,4	5,9	5,5	5,4	sss/100		
	4.6 Prejemniki zdravil zaradi poviš. krvnega tlaka	23,5	23,9	24,5	22,4	sss/100		
	4.7 Prejemniki zdravil proti strjevanju krvi	12,1	11,9	12,2	11,9	sss/100		
	4.8 Srčna kap (35-74 let)	1,7	1,5	1,9	2,0	sss/1000		
	4.9 Možganska kap (35-84 let)	2,3	2,5	2,5	2,4	sss/1000		
	4.10 Novi primeri raka	515	537	550	569	sss/100.000		
	4.15 Novi primeri raka debelega črevesa in danke	102	78	65	64	sss/100.000		
	4.16 Novi primeri raka pljuč	99	64	71	70	sss/100.000		
	4.17 Novi primeri raka dojke	90	105	125	129	sss/100.000		
	4.19 Novi primeri raka želodca	26	25	21	22	sss/100.000		
	4.11 Zlomi kolka pri starejših prebivalcih (65 let in več)	9,1	6,7	6,4	6,4	sss/1000		
	4.12 Prejemniki zdravil zaradi duševnih motenj	13,3	14,0	14,9	14,5	sss/100		
	4.13 Pomoč na domu	3,3	2,8	1,3	1,7	%		
	4.20 Oviranost pri vsakodnevni skrbi zase	4,4 ^m	4,3	3,9	6,6	%		
	4.14 Klopni meningoencefalitis	0,0	0,4	7,0	7,3	sss/100.000		
Umrljivost*	5.1 Umrljivost po stalnem bivališču	1156	1033	976	933	sss/100.000		
	5.2 Umrljivost zaradi bolezni srca in ožilja (0-74 let)	61	66	70	69	sss/100.000		
	5.3 Umrljivost zaradi vseh vrst raka (0-74 let)	137	146	154	151	sss/100.000		
	5.6 Umrljivost zaradi raka pljuč (0-74 let)	71	39	40	38	sss/100.000		
	5.7 Umrljivost zaradi samomora	28	26	19	18	sss/100.000		

Legenda: /: kazalnik na tej administrativni ravni ni smiselni; sss: starostno standardizirana stopnja na 100, 1000 ali 100.000 prebivalcev, na slovensko populacijo 17.2014. *: spremljen izračun po stalnem bivališču namesto po običajnem je pojasnjen v "Opisi kazalnikov" v dokumentu "Metodološka pojasnila" na spletni strani. ! Opozorilo: Podatki niso na voljo za vse občine zaradi ukrepov za omejevanje covid-19 epidemije. ^m: Podatki temeljijo na statističnem modelu. ^s: Podatka za izbrano občino, UE oz. statistično regijo ni mogoče prikazati, ker meritve v nekaterih občinah zaradi pandemije niso bile opravljene.

Pojasnilo h kazalnikom:

Prebivalci in skupnost: 1.1: leto 2022; 1.2: leto 2021; 1.3: leto 2021, stari 80 let in več; 1.4: leto 2021, stari 25-64 let; 1.5: leto 2021, stari 15-64 let. **Dejavniki tveganja za zdravje:** 2.1: leto 2021, otroci in mladostniki, stari 6-14 let; 2.2: leto 2021, otroci in mladostniki, stari 6-14 let; 2.5: povprečje 2017-2021; 2.6: povprečje 2017-2021; 2.13: leto 2020; 2.14: leto 2020. **Preventiva:** 3.1: leto 2021; 3.2: povprečje 17.2018 – 30.6.2021, ženske, stare 20-64 let; 3.4: 11.2021 – 31.10.2022, ženske, stare 50-69 let. **Zdravstveno stanje:** 4.2: leto 2021, zaposleni prebivalci; 4.3: povprečje 2017-2021, bolnišnične obravnave, stari 0-19 let; 4.4: povprečje 2017-2021, bolnišnične obravnave, starejši od 15 let; 4.5: leto 2021; 4.6: leto 2021; 4.7: leto 2021; 4.8: povprečje 2017-2021, bolnišnične obravnave, stari 35-74 let; 4.9: povprečje 2017-2021, bolnišnične obravnave, stari 35-84 let; 4.10: povprečje 2015-2019, novo odkriti raki razen melanomskega; 4.11: povprečje 2017-2021, bolnišnične obravnave, stari 65 let in več; 4.12: leto 2021; 4.13: leto 2021, stari 65 let in več; 4.14: povprečje 2012-2021; 4.15: povprečje 2015-2019; 4.16: povprečje 2015-2019; 4.17: povprečje 2015-2019; 4.19: povprečje 2010-2019; 4.20: leto 2019. **Umrljivost:** 5.1: povprečje 2017-2021; 5.2: povprečje 2017-2021, stari 0-74 let; 5.3: povprečje 2017-2021, stari 0-74 let; 5.6: povprečje 2017-2021, stari 0-74 let; 5.7: povprečje 2017-2021.

Vir podatkov: Nacionalni inštitut za javno zdravje, Statistični urad Republike Slovenije, Ministrstvo za finance, Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa, Fakulteta za šport (UL), Register raka, Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

NAPOVEDNIK DOGODKOV V OBČINI ŠENTRUPERT

IME DOGODKA	DATUM, URA	LOKACIJA	ORGANIZATOR
208. LUNOHOD V NEBESA	Petek, 29. september 2023, ob 18.00	Start na trgu	Planinsko društvo Polet Šentrupert
URICA PRAVLJIC	Sreda, 4. oktober 2023, ob 18.00	Krajevna knjižnica Šentrupert (Urica pravljic je na vsakih 14 dni)	Knjižnica Pavla Golie Trebnje
FILMSKA PROJEKCIJA ZA OTROKE: PREPROSTO SUPER (ANIMIRANI DRUŽINSKI FILM, SINHRONIZIRANO)	Četrtek, 5. oktober 2023, ob 17.00	Galerija OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert	JSKD OI Trebnje
SETEV PŠENICE IN LIČKARIJA	Sobota, 7. oktober 2023, ob 14.00	Dežela kozolcev, Šentrupert	Etno družabno društvo Draga pri Šentrupertu in Zavod Dežela kozolcev
POHOD PO STEKLASOVI POTI	Sobota, 14. oktober 2023, ob 8.30	Start pred gotsko lepoticco sv. Ruperta	Planinsko društvo Polet Šentrupert
GOLAŽIJADA	Sobota, 14. oktober 2023	Pri GD Šentrupert	PGD Šentrupert
KONCERT VOKALNE SKUPINE LILITH S PRIJATELJI "TA ZELENA DEŽELA"	Nedelja, 15. oktober 2023, ob 18.00	Hiša vina Frelih	Vokalna skupina Lilith
DELAVNICA NOČ ČAROVNIC	Sobota, 28. oktober 2023, ob 14.00	Dežela kozolcev, Šentrupert	Zavod Dežela kozolcev
209. LUNOHOD V NEBESA	Sobota, 28. oktober 2023, ob 17.30	Start na trgu	Planinsko društvo Polet Šentrupert
210. LUNOHOD V NEBESA	Ponedeljek, 27. november 2023, ob 16.00	Start na trgu	Planinsko društvo Polet Šentrupert
PRIŽIG PRAZNIČNIH LUČK	Petek, 1. december 2023, ob 17.00	Dežela kozolcev, Šentrupert	Zavod Dežela kozolcev in Občina Šentrupert
PRIHOD DEDKA MRAZA Z OBDAROVANJEM	Ponedeljek, 18. december 2023, ob 16.00 in 18.00	Galerija OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert	Občina Šentrupert in JSKD OI Trebnje
33. ŽEGNANJE KONJ NA ŠTEFANOVO	Torek, 26. december 2023	Pri cerkvi, Šentrupert	Konjerejsko društvo Šentrupert
BOŽIČNI KONCERT NARODNOZABAVNIH ANSAMBLOV	Četrtek, 28. december 2023, ob 18.00	Hiša vina Frelih	Zavod Dežela kozolcev

Pridržujemo si pravico do spremembe programa.

Več na www.sentrupert.si.

ŠentRUPERT

Glasilo Občine Šentrupert,
ISSN 2820-6126

Leto: XXV./3, jesen 2023

USTANOVITELJICA:
Občina Šentrupert, zanj Tomaz Ramovš

UREDNIŠKI ODBOR: Petra Krnc Laznik, urednica, člani: Janja Jerovšek, Mateja Leban, Franc Pepelnak, Marjana Podlesnik, Jakob Trček, dr. Jože Uhan

Avtor naslovne fotografije je Franc Pepelnak

GRAFIČNA PRIPRAVA in TISK:
Jože Dolinšek s.p.

Glasilo izhaja štirikrat letno
Naklada: 1100 izvodov

Glasilo je za občane Občine
Šentrupert brezplačno.

Prispevke za zimsko številko časopisa pošljite do četrтка, 30. novembra 2023, na e-naslov **glasilo@sentrupert.si**. Priporočena dolžina je 1500 znakov s presledki vred. Fotografijo dodajte posebej, ne prilepljeno v word, ampak kot priponko vsaj velikosti 1024x***. Pripisite avtorja prispevka in fotografije. Uredništvo si pridržuje pravico od krajsanja in lektoriranja besedil. Anonimnih in ne več aktualnih prispevkov ne bomo objavili.

V glasilu objavljeni prispevki izražajo stališče avtorja in ne uredništva.

